

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOS 125 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO STATUTO
170 STRAIPSNIO (2012 M. KOVO 15 D. REDAKCIJA) ATITIKTIES
LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI**

2014 m. sausio 24 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Tomos Birmontienės, Prano Kuconio, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Ramutės Ruškytės, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio, Dainiaus Žalimo, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo atstovui Seimo nariui Vytautui Gapšui,

suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovams Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkui Juliiui Sabatauskui, Seimo kanceliarijos Teisės departamento direktoriui Andriui Kabišaičiui, Seimo kanceliarijos Teisės departamento Valstybinės teisės skyriaus vedėjai Jurgitai Meškienei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2014 m. sausio 14 d. išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 22/2013 pagal pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. lapkričio 7 d. nutarime Nr. XII-583 „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal priėmimo tvarką neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ išdėstytą prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal priėmimo tvarką neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 69 straipsnio 1 daliai, 147 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstitucinis Teismas

nustatė:**I**

1. Pareiškėjas – Seimas 2013 m. lapkričio 7 d. priėmė nutarimą Nr. XII-583 „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal priėmimo tvarką neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, kurio 1 straipsnyje išdėstė prašymą ištirti, ar Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal priėmimo tvarką neprieštarauja Konstitucijos 69 straipsnio 1 daliai, 147 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pareiškėjo – Seimo prašymas Konstituciniame Teisme gautas 2013 m. lapkričio 11 d.

2. Konstitucinis Teismas 2013 m. lapkričio 13 d. sprendimu „Dėl pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. lapkričio 7 d. nutarime Nr. XII-583 „Dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal priėmimo tvarką neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ išdėstyto prašymo priėmimo“ nutarė priimti Seimo 2013 m. lapkričio 7 d. nutarime išdėstytą prašymą ištirti, ar Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal priėmimo tvarką neprieštarauja Konstitucijos 69 straipsnio 1 daliai, 147 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

3. Konstitucinio Teismo pirmininko pranešimas dėl minėto prašymo priėmimo 2013 m. lapkričio 16 d. buvo oficialiai paskelbtas „Valstybės žiniuose“ (Žin., 2013, Nr. 118-5946). Nuo tos dienos iki bus paskelbtas Konstitucinio Teismo nutarimas šioje konstitucinės justicijos byloje yra sustabdytas Seimo 2006 m. balandžio 25 d. priimto Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo (Žin., 2006, Nr. 48-1701) galiojimas.

II

Pareiškėjo – Seimo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

Seimo narių grupė, veikdama kaip Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje numatytas subjektas, turintis Konstitucijos keitimo įstatymų leidybos iniciatyvos teisę, Seimui 2005 m. rugsėjo 20 d. pateikė Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą, kurio 1 straipsniu siūlė pakeisti Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip: „Pinigų emisijos teisę turi Lietuvos bankas.“

Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas 2005 m. gruodžio 16 d. po svarstymo pateikė registruoti Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (Nr. XP-799(2)), kuris pagal turinį iš esmės skyrėsi nuo Seimo narių grupės inicijuotos Konstitucijos pataisos. Šio projekto 1 straipsnyje buvo nustatyta:

„1. Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalį pripažinti netekusia galios.

2. Konstitucijos 125 straipsnio 3 dalį laikyti 2 dalimi, šioje dalyje po žodžio „įgaliojimus“ įrašyti žodžius „ir Lietuvos banko valdybos pirmininko teisinį statusą bei jo atleidimo pagrindus“ ir 2 dalį išdėstyti taip:

„Lietuvos banko organizavimo ir veiklos tvarką, taip pat įgaliojimus ir Lietuvos banko valdybos pirmininko teisinį statusą bei jo atleidimo pagrindus nustato įstatymas.““

Už šį Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (Nr. XP-799(2)) balsuota Seime ir 2006 m. balandžio 25 d. Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas buvo priimtas.

Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto 2005 m. gruodžio 16 d. pateiktas registruoti Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (Nr. XP-799(2)) pagal turinį iš esmės skyrėsi nuo Seimo narių grupės inicijuotos Konstitucijos pataisos, todėl pareiškėjui – Seimui kyla abejonių, ar Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo svarstymo metu pakeitus Seimo narių grupės pateiktą Konstitucijos pakeitimo įstatymo projektą nebuvo pažeista Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalis, 147 straipsnio 1 dalis, konstitucinis teisinės valstybės principas.

Grįsdamas savo abejones dėl Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo atitikties Konstitucijai pagal priėmimo tvarką, pareiškėjas teigia, jog tai, kad Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti konkretūs Konstitucijos keitimo įstatymo iniciatyvos subjektai, reiškia, kad svarstant Konstitucijos keitimo įstatymo projektą Seime jis negali būti keičiamas, juo labiau iš esmės, nes taip paneigiama Konstitucijos keitimo įstatymo iniciatyvos teisę turinčių subjektų teisę įgyvendinti savo iniciatyvą.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovų Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininko Juliaus Sabatausko, Seimo nario Stasio Šedbaro, Seimo kanceliarijos Teisės departamento direktoriaus Andriaus Kabišaičio, Seimo kanceliarijos Teisės departamento Valstybinės teisės skyriaus vedėjos Jurgitos Meškienės rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal priėmimo tvarką neprieštarauja Konstitucijai. Suinteresuoto asmens atstovų pozicija grindžiama šiais argumentais.

1. Konstitucija, išskyrus Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalies ir 148 straipsnio 3, 4 dalių nuostatas, nenustato Konstitucijos keitimo įstatymo projekto svarstymo ir priėmimo Seime procedūros ypatumų, todėl tiek, kiek nepažeidžiami Konstitucijos imperatyvai, svarstant ir priimant Konstitucijos pakeitimus turi būti vadovaujama bendra nuostata – Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalimi, pagal kurią įstatymai Seime priimami laikantis įstatymo nustatytos procedūros.

Konstitucijos 69 straipsnio 1, 2 dalių, 76 straipsnio nuostatos reguliuoja tuos pačius teisinius santykius, vieną procesą – įstatymų leidybos procedūrą. Seimas turi teisę reguliuoti įstatymų leidybos procedūrą Seimo statutu tiek, kiek tokiu reguliavimu nepažeidžiama Konstitucija. Tai, kad Konstitucijos 148 straipsnio 3, 4 dalyse Seimui pavesta svarstyti ir priimti Konstitucijos pataisas dėl kitų skirsnių, nei pirmojo skirsnio „Lietuvos valstybė“ ir keturioliktojo skirsnio „Konstitucijos keitimas“, reiškia, kad Seimas turi teisę reguliuoti Konstitucijos pataisų svarstymo ir priėmimo procedūrą tiek, kiek tokiu reguliavimu nepažeidžiamos Konstitucijos nuostatos.

2. Pagal oficialiąją konstitucinę doktriną įstatymų leidybos proceso stadijos atribotos pagal jų paskirtį, jose atliekamus veiksmus. Įstatymų leidybos iniciatyvos teisę turintiems subjektams ją

įgyvendinus, Seimui kyla pareiga svarstyti pateiktą įstatymo projektą. Taip baigiama įstatymų leidybos iniciatyvos teisės įgyvendinimo stadija ir pradedamos kitos stadijos – įstatymo projekto svarstymas, projekto priėmimas. Antroje – įstatymo projekto svarstymo – stadijoje parlamento nariai turi teisę pateikti pastabas, pasiūlymus dėl to projekto, jo pataisas ir papildymus, šios stadijos tikslas – tobulinti įstatymo projektą. Kai ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų pateikia Seimui sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją, užbaigiama viena savarankiška Konstitucijos keitimo proceso stadija (iniciatyvos įgyvendinimas) ir pradedama kita – svarstymo stadija. Konstitucijoje numatytiems subjektams įgyvendinus iniciatyvą, Seimas įgyja pareigą svarstyti Konstitucijos keitimo įstatymo projektą.

Konstitucijos pataisų projekto svarstymo stadijos tikslas – patobulinti įstatymo projektą. Visiems įstatymų leidybos iniciatyvos subjektams ši teisė yra lygi, ji įgyvendinama pateikiant parlamentui konkretų įstatymo projektą arba raštu suformuluojant naują esminę idėją dėl įstatymų leidybos. Tinkamam subjektui pareiškus įstatymo sumanymą prasideda įstatymų leidybos procesas, tada įstatymų leidybos institucijai – Seimui atsiranda pareiga pradėti svarstyti pateiktą projektą ar įstatymo sumanymo idėją. Paskui eina kitos Seimo statute numatytos įstatymų leidybos proceso stadijos dalys. Taigi įstatymų leidybos iniciatyvos tikslas negali būti tik pats iniciatyvos teisės įgyvendinimas. Įstatymų leidybos iniciatyvos teisės įgyvendinimas yra tik pirmoji viso įstatymų leidybos proceso stadija, kurios tikslas – pradėti nuoseklų teisėkūros procesą. Šios įstatymų leidybos iniciatyvos subjektams suteiktos teisės įgyvendinimas negali būti savitiksliis.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad negalima ignoruoti jokios Konstitucijoje, įstatymuose ar Seimo statute įtvirtintos įstatymų leidybos proceso stadijos ar įstatymų priėmimo taisyklės; būtinybė įstatymus priimti nuosekliai laikantis įstatymų leidybos proceso stadijų ir taisyklių kyla iš Konstitucijos. Seimo statuto 67 straipsnio 3 punkte įtvirtinta Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pareiga svarstyti ir teikti išvadas dėl siūlomų Konstitucijos pakeitimų ir papildymų projektų, taip pat preliminariai vertinti, ar svarstomi įstatymų projektai atitinka Konstituciją, niekada nebuvo ginčyta kaip neatitinkanti Konstitucijos. Konstitucinis Teismas, tirdamas kitų teisės normų atitikimą Konstitucijai, yra konstatavęs, kad vienos iš aptariamų Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pareigos dalių – preliminariai vertinti, ar svarstomi įstatymų projektai atitinka Konstituciją, nevykdymas reikštų ir Konstitucijos pažeidimą.

3. Vadovaudamasis Konstitucijos nuostatomis ir Konstitucinio Teismo suformuota oficialiaja konstitucine doktrina, Seimas, siekdamas įgyvendinti Konstitucijos reikalavimus, turi teisę sudaryti Seimo padalinius ir pavesti jiems svarstyti įstatymų ir kitų Seimo priimamų teisės aktų projektus bei teikti dėl jų išvadas, o šie padaliniai turi konstituciškai reikšmingą pareigą priimti vieną iš Seimo statute numatytų sprendimų. Seimo statute yra įtvirtinta Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pareiga svarstyti ir teikti išvadas dėl siūlomų Konstitucijos keitimų ir papildymų projektų.

Konstitucijoje yra numatyti tik Konstitucijos pataisų pateikimo ir svarstymo Seime ypatumai, o pačios procedūros reguliavimas paliktas Seimo diskrecijai, kad šis įgyvendintų iš Konstitucijos kylančią pareigą reguliuoti įstatymų leidybos procesą.

4. Konstitucija gali būti keičiama, jeigu tam yra objektyvi teisinė būtinybė ir jeigu dėl to nebūtų pažeistos Konstitucijos normos, principai ir jos stabilumas. Konstitucijos ir Seimo statuto nustatyta tvarka priimti Konstitucijos pataisų projektą Seimas gali tik tuomet, kai jis atitinka Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuluotus reikalavimus. Konstitucijos keitimo iniciatyvos pareiškimui tokie reikalavimai nėra keliami, todėl pareiškus Konstitucijos keitimo iniciatyvą pradedamas įstatymų leidybos procesas, kurio galutinis tikslas – priimti Konstitucijos pataisą.

Įstatymų leidybos procesas, visos jo stadijos vyksta Seimo statuto nustatyta tvarka ir turi bendrą tikslą, todėl visi jame dalyvaujantys subjektai privalo siekti to paties rezultato. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas, svarstydamas Konstitucijos pataisų projektą, privalo priimti vieną iš Seimo statute numatytų sprendimų. Jeigu komitetas priima sprendimą pats tobulinti įstatymo projektą, jis turi jį tobulinti taip ir tiek, kad pateiktas Seimui svarstyti projektas ir priimtas įstatymas atitiktų visus Konstitucijos keliamus ir Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje nustatytus reikalavimus. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas yra Seimo padalinys, todėl svarstymo Seime samprata neabejotinai apima ir svarstymą komitete. Vadinasi, negalima teigti, kad jeigu svarstant Konstitucijos keitimo įstatymo projektą Seime jis būtų keičiamas, tai reikštų, kad tokio įstatymo projektą teikia ne Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nurodyti subjektai.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad leidžiant įstatymus, kitus teisės aktus Seimą ir kiekvieną Seimo narį saisto Konstitucija, konstituciniai įstatymai, įstatymai ir įstatymo galią turintis Seimo statusas. Seimo pareiga laikytis Seimo statute apibrėžtų įstatymų priėmimo taisyklių – jo konstitucinė pareiga. Nepaisant to, kiek pagal Konstituciją ar įstatymus Seimo narių turi iniciatyvos teisę, taip pat to, kiek Seimo narių faktiškai inicijuoja pataisą (net jeigu ją inicijuotų visi 141 Seimą sudarantys nariai), iniciatyvos pareiškimas negali pakeisti Seimo statuto nustatytos įstatymų leidybos procedūros ar riboti kurio nors Seimo nario konstitucinių teisių ir pareigų.

IV

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gautos rašytinės Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Viešosios teisės katedros docento dr. Vaidoto A. Vaičiaičio, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto dekanės prof. dr. Rimos Ažubalytės, Lietuvos banko valdybos pirmininko Vito Vasiliausko, Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos generalinio direktoriaus Deivido Kriaučiūno nuomonės.

V

1. Konstitucinio Teismo posėdyje pareiškėjo – Seimo atstovas V. Gapšys iš esmės pakartojė pareiškėjo prašyme išdėstytus argumentus, pateikė papildomus paaiškinimus, atsakė į klausimus.

Pareiškėjo atstovo V. Gapšio nuomone, tai, kad Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje kaip Konstitucijos keitimo sumanymo iniciatyvos subjektas yra nurodyta ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų, yra ne savitiksliis dalykas. Ši Konstitucijos nuostata reiškia, kad šių subjektų iniciatyvos tikslas – priimti būtent tokio turinio Konstitucijos pataisą, todėl ši iniciatyva negali pasibaigti tik pateikimo stadijoje. Jeigu Seimas

galėtų pakeisti Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nurodytą Konstitucijos keitimo sumanymo iniciatyvos subjektų pateiktą Konstitucijos keitimo įstatymo projektą, toks Seimo pakeistas projektas galėtų tapti priešingas Konstitucijos keitimo sumanymo iniciatyvos subjekto pateiktam projektui.

Pareiškėjo atstovo teigimu, Seimo statuto 150 straipsnyje įtvirtinta pagrindinio komiteto teisė tobulinti įstatymo projektą kalbant apie Konstitucijos keitimo įstatymo projektą turi būti suprantama siauriau nei tobulinant kitus įstatymus. Komitetas turi teisę patobulinti Konstitucijos keitimo įstatymo projektą, bet negali jo pakeisti. Ši Seimo statute įtvirtinta komiteto teisė yra skirta tam, kad Konstitucijos keitimo įstatymo projektas atitiktų juridinės technikos reikalavimus, kad projekte nebūtų prieštaravimų ar netikslumų, tačiau komitetas negali pakeisti Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nurodytų subjektų pateikto Konstitucijos keitimo įstatymo projekto turinio esmės.

Pareiškėjo atstovo nuomone, laisvas Seimo nario mandatas neturi būti suprantamas absoliučiai, jis gali būti įgyvendinamas tik laikantis Konstitucijos ir Seimo statute nustatytų procedūrų. Jokiu būdu negalima teigti, jog tai, kad Seimo narys Konstitucijos keitimo įstatymo projekto svarstymo stadijoje neturi teisės teikti pasiūlymų dėl jo, riboja jo laisvą mandatą. Pagal Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalį Konstitucijos pataisos iniciatyvą Seimo narys gali pateikti tik kartu su kitais Seimo nariais.

Pirmasis Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, kurį inicijavo Seimo narių grupė, buvo skirtas Konstitucijos nuostatai, susijusiai su pinigų emisija, pataisyti, tačiau po svarstymo Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitete nuostata dėl Lietuvos banko emisijos teisės buvo panaikinta ir buvo papildyta kita Konstitucijos 125 straipsnio dalis. V. Gapšio nuomone, Konstitucijos keitimo įstatymo projekto pakeitimas Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitete buvo esminis, todėl buvo nukrypta nuo Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalies esmės, pažeista Konstitucijoje nustatyta jos keitimo tvarka.

2. Suinteresuoto asmens – Seimo atstovai Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkas J. Sabatauskas, Seimo kanceliarijos Teisės departamento direktorius A. Kabišaitis, Seimo kanceliarijos Teisės departamento Valstybinės teisės skyriaus vedėja J. Meškienė iš esmės pakartojo savo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus ir atsakė į klausimus.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Pareiškėjas – Seimas šioje konstitucinės justicijos byloje prašo ištirti Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo atitiktį Konstitucijos 69 straipsnio 1 daliai, 147 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui pagal priėmimo tvarką. Iš pareiškėjo argumentų matyti, kad jis abejoja, ar priimant ginčijamą įstatymą buvo laikytasi Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyto reikalavimo, kad sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją turi teisę pateikti Seimui ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė. Pareiškėjo abejonės dėl ginčijamo įstatymo

konstitucingumo susijusios su tuo, kad šio įstatymo svarstymo metu Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas iš esmės pakeitė Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, kurį pateikė 45 Seimo narių grupė, turinį, taip, pareiškėjo teigimu, paneigdamas sumanymo keisti Konstituciją subjekto – ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės – teisę įgyvendinti būtent savo iniciatyvą, t. y. iš esmės kitokią nei pradinė Konstitucijos 125 s.traipsnio pakeitimo įstatymo projekto redakciją pateikė Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nenurodytas subjektas.

Taigi šiai konstitucinės justicijos bylai yra svarbios Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo priėmimo aplinkybės.

2. Iki ginčijamo įstatymo įsigaliojimo 2006 m. gegužės 26 d. Konstitucijos 125 straipsnyje buvo nustatyta:

„Lietuvos Respublikoje centrinis bankas yra Lietuvos bankas, kuris nuosavybės teise priklauso Lietuvos valstybei.

Pinigų emisijos teisę turi tik Lietuvos bankas.

Lietuvos banko organizavimo ir veiklos tvarką, taip pat įgaliojimus nustato įstatymas.“

Taigi Konstitucijos 125 straipsnio (1992 m. spalio 25 d. redakcija) 2 dalyje buvo nustatyti išimtiniai Lietuvos banko įgaliojimai vykdyti pinigų emisiją; pažymėtina, kad šie įgaliojimai buvo vieninteliai Konstitucijoje eksplicitiškai įtvirtinti Lietuvos banko įgaliojimai. Pagal šio straipsnio 3 dalį kitus Lietuvos banko įgaliojimus, taip pat jo organizavimo ir veiklos tvarką įstatymu turėjo nustatyti Seimas.

3. Seimo narių grupė (45 Seimo nariai) 2005 m. rugsėjo 20 d. pateikė Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (Nr. XP-799) (toliau ir – projektas Nr. XP-799), kurio 1 straipsnyje pasiūlė pakeisti Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalį išdėstant ją taip: „Pinigų emisijos teisę turi Lietuvos bankas.“ Taigi šiuo įstatymo projektu iš Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalies buvo pasiūlyta išbraukti žodį „tik“, taip panaikinant Lietuvos banko pinigų emisijos teisės išimtinumą, tačiau apskritai paliekant konstitucinius Lietuvos banko įgaliojimus vykdyti pinigų emisiją. Projekte Nr. XP-799 nebuvo siūloma keisti Konstitucijos 125 straipsnio 3 dalies.

Iš šio įstatymo projekto aiškinamojo rašto matyti, kad įstatymo projektas parengtas siekiant sudaryti teisinę prielaidą įvesti Europos Sąjungos ekonominės ir pinigų sąjungos valiutą eurą. Šiam tikslui pasiekti buvo pasirinkta iš Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalies išbraukti žodį „tik“. Kaip teigiama aiškinamajame rašte, dėl to „nebus paneigta tiek išimtinė ECB įtaka, išleidžiant į apyvartą pinigus, tiek ir Lietuvos banko teisė daryti pinigų emisiją“. Taigi projektą Nr. XP-799 inicijavusi Seimo narių grupė Lietuvos banko įgaliojimus vykdyti pinigų emisiją laikė tokiais svarbiais, kad jie turėtų būti konstituciškai įtvirtinti net ir tuo atveju, jeigu Lietuvos Respublikoje būtų įvestas euras.

4. Projektas Nr. XP-799 iki jo svarstymo pagrindiniame – Seimo Teisės ir teisėtvarkos – komitete buvo apspartytas Seimo Europos reikalų ir Biudžeto ir finansų komitetuose. Be to, buvo gauta Europos Centrinio Banko 2005 m. spalio 26 d. nuomonė (CON/2005/38), pateikta Lietuvos banko prašymu, dėl Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, taip pat gautos įvairių valstybės institucijų, mokslo ir studijų įstaigų pastabos ir pasiūlymai, surengti vieši projekto

klausymai.

2005 m. gruodžio 5 d. Seimo narys Artūras Paulauskas Seimo posėdžių sekretoriatare įregistravo pasiūlymą Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XP-799, kuriuo pasiūlė pakeisti šio projekto 1 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„1 straipsnis. Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimas

1. Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalį pripažinti netekusia galios.

~~„Pinigų emisijos teisę turi tik Lietuvos bankas.“~~

2. Konstitucijos 125 straipsnio 3 dalį laikyti 2 dalimi.

3. Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalyje po žodžio „įgaliojimus“ įrašyti žodžius „ir Lietuvos banko valdybos pirmininko teisinį statusą bei jo atleidimo pagrindus“ ir šią dalį išdėstyti taip:

~~„3. 2. Lietuvos banko organizavimo ir veiklos tvarką, taip pat įgaliojimus~~ **ir Lietuvos banko valdybos pirmininko teisinį statusą bei jo atleidimo pagrindus** nustato įstatymas.“

5. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas, kaip pagrindinis komitetas, 2005 m. gruodžio 16 d. apsvarstė projektą Nr. XP-799 ir, įvertinęs visas gautas pastabas ir pasiūlymus, priėmė išvadą „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (Nr. XP-799)“. Šioje išvadoje suformuluotas komiteto sprendimas „pritarti komitete patobulintam įstatymo projektui XP-799(2)“.

Iš Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto 2005 m. gruodžio 16 d. išvados „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (Nr. XP-799)“ matyti, kad įstatymo projektas Nr. XP-799(2), kuriam šis komitetas pritarė, buvo parengtas visiškai pritarus Seimo Pirmininko Artūro Paulausko, kuris šioje išvadoje nurodytas kaip „asmuo, turintis įstatymų leidybos iniciatyvos teisę“, 2005 m. gruodžio 5 d. pateiktam pasiūlymui dėl projekto Nr. XP-799.

5.1. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas 2005 m. gruodžio 16 d. išvadoje „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (Nr. XP-799)“ *inter alia* pažymėjo:

– „Siūlomas 125 str. 3 d. papildymas „Lietuvos banko organizavimo ir veiklos tvarką, taip pat įgaliojimus **ir Lietuvos banko valdybos pirmininko teisinį statusą bei jo atleidimo pagrindus** nustato įstatymas“ yra tikslesnis ir aiškiai nurodo, kad Lietuvos banko valdybos pirmininko atleidimo pagrindai turi būti nurodyti tik įstatyme. Tai yra speciali norma iškilus klausimui, ar turi teisę Seimas atleisti Lietuvos banko valdybos pirmininką kitais pagrindais nei nurodytieji Lietuvos banko įstatyme, tame tarpe ir pareikšti nepasitikėjimą pagrindais, kurie neatitinka Protokolo dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko statuto 14 straipsnio nuostatų“;

– „Pagal Seimo statuto nuostatas svarstant įstatymo projektą pagrindiniame komitete Pagrindinis komitetas turi teisę tobulinti įstatymo projektus. Pažymėtina, kad Seimo Pirmininko pasiūlymas yra susijęs su pateikto įstatymo projekto XP-799 tikslais suderinti nacionalinius teisės aktus su EB steigimo sutartimi ir užtikrinti Lietuvos Respublikos dalyvavimą ekonominėje ir pinigų sąjungoje.“

5.2. Pažymėtina, kad Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas 2005 m. gruodžio 16 d. išvadoje „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (Nr. XP-799)“ nepritarė Lietuvos teisės instituto pastabai, kad „pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją nei Seimo Pirmininkas, nei kiti pavieniai Seimo nariai neturi teisės inicijuoti sumanymus keisti Konstituciją. Kadangi projektą XP-799 pateikusi Seimo narių grupė Konstitucijos 147 straipsnio 3 dalies keisti nesiūlė, pasiūlyme projektui XP-799 formuluojamas Konstitucijos 125 straipsnio 3 dalies pakeitimas pagal pateikimo tvarką prieštarauja Konstitucijos 147 straipsnio 1 daliai ir vertintinas kaip *ultra vires* veiksmas“. Komitetas tokį savo sprendimą motyvavo tuo, kad „pagal Seimo statuto nuostatas svarstant įstatymo projektą pagrindiniame komitete pagrindinis komitetas turi teisę tobulinti įstatymo projektus. Pažymėtina, kad Seimo Pirmininko pasiūlymas yra susijęs su pateikto įstatymo projekto XP-799 tikslais suderinti nacionalinius teisės aktus su EB steigimo sutartimi ir užtikrinti Lietuvos Respublikos dalyvavimą ekonominėje ir pinigų sąjungoje.“

6. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkas J. Sabatauskas 2005 m. gruodžio 16 d. Seimo posėdžių sekretoriato įregistravo Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą Nr. XP-799(2) (toliau – ir projektas Nr. XP-799(2)), kuriam minėtoje 2005 m. gruodžio 16 d. išvadoje „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (Nr. XP-799)“ pritarė Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas.

Projekte Nr. XP-799(2) buvo siūloma nustatyti:

„1 straipsnis. Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimas

1. Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalį pripažinti netekusia galios.
2. Konstitucijos 125 straipsnio 3 dalį laikyti 2 dalimi, šioje dalyje po žodžio „įgaliojimus“ įrašyti žodžius „ir Lietuvos banko valdybos pirmininko teisinį statusą bei jo atleidimo pagrindus“ ir 2 dalį išdėstyti taip:

„Lietuvos banko organizavimo ir veiklos tvarką, taip pat įgaliojimus ir Lietuvos banko valdybos pirmininko teisinį statusą bei jo atleidimo pagrindus nustato įstatymas.“

6.1. Palyginus projektą Nr. XP-799(2) su projektu Nr. XP-799 matyti, kad:

– projekte Nr. XP-799(2) siūlyta pripažinti netekusia galios Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalį, o tai nesiūlyta projekte Nr. XP-799 – jame siūlyta šioje dalyje išbraukti žodį „tik“, taigi projekte Nr. XP-799(2) siūlyta Konstitucijoje apskritai nenustatyti Lietuvos banko pinigų emisijos teisės, t. y. konstituciškai nebeįtvirtinti Lietuvos banko įgaliojimų vykdyti pinigų emisiją, kurie, kaip minėta, buvo vieninteliai Konstitucijoje eksplicitiškai įtvirtinti Lietuvos banko įgaliojimai; savo ruožtu projekte Nr. XP-799 buvo siūloma panaikinti Lietuvos banko pinigų emisijos teisės išimtinumą, apskritai paliekant konstitucinį jo įgaliojimų įtvirtinimą, nes, kaip minėta, projektą Nr. XP-799 inicijavusi Seimo narių grupė Lietuvos banko įgaliojimus vykdyti pinigų emisiją laikė tokiais svarbiais, kad jie turėtų būti konstituciškai įtvirtinti net ir tuo atveju, jeigu Lietuvoje būtų įvestas euras;

– projekte Nr. XP-799(2) siūlyta papildyti Konstitucijos 125 straipsnio 3 dalį (ją laikant 2 dalimi), kurios keisti projekte Nr. XP-799 apskritai nesiūlyta: projekte Nr. XP-799(2) pasiūlyta

papildyti šią dalį nuostata, kad įstatymu turi būti nustatytas ir Lietuvos banko valdybos pirmininko teisinis statusas, ir jo atleidimo pagrindai. Iš Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto 2005 m. gruodžio 16 d. išvados „Dėl Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo projekto (Nr. XP-799)“ matyti, kad taip siekta sustiprinti Lietuvos banko valdybos pirmininko nepriklausomumą – apriboti Seimo teisę atleisti Lietuvos banko valdybos pirmininką kitais pagrindais nei nustatyti pagal Europos Sąjungos teisę.

6.2. Taigi, nors ir siekiant to paties tikslo – sudaryti teises prielaidas įvesti Europos Sąjungos ekonominės ir pinigų sąjungos valiutą eurą, projekte Nr. XP-799(2) buvo keičiama projektu Nr. XP-799 siūlomo konstitucinio teisinio reguliavimo apimtis, jame pasiūlyta keisti kitą Konstitucijos nuostatą, taip pat pasiūlytos iš esmės kitokios nei projekte Nr. XP-799 priemonės šiam tikslui pasiekti: atsisakyti konstitucinių Lietuvos banko įgaliojimų vykdyti pinigų emisiją įtvirtinimo ir įpareigoti Seimą nustatyti Lietuvos banko valdybos pirmininko teisinį statusą ir jo atleidimo pagrindus. Vadinas, savo turiniu projektai Nr. XP-799 ir XP-799(2) skyrėsi iš esmės.

7. Seimas 2006 m. sausio 20 d. posėdyje balsavo dėl projekto Nr. XP-799(2) ir jam pritarė (už jį balsavo 112 Seimo narių, prieš – 11, 7 susilaikė).

2006 m. balandžio 25 d. Seimas antrą kartą balsavo dėl projekto Nr. XP-799(2) ir jam pritarė (už jį balsavo 106 Seimo nariai, prieš – 6, 9 susilaikė). Taigi Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas buvo priimtas. Jis įsigaliojo 2006 m. gegužės 26 d.

8. Taigi ginčijamas Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal turinį yra tapatus pateiktajam ne projekte Nr. XP-799, o projekte Nr. XP-799(2), kuriam, 2005 m. gruodžio 16 d. priėmęs išvadą „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (Nr. XP-799)“, pritarė Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas ir kurį tą pačią dieną Seimo posėdžių sekretoriato registre šio komiteto pirmininkas; projektas Nr. XP-799(2) pagal turinį iš esmės skyrėsi nuo projekto Nr. XP-799, kurį 2005 m. rugsėjo 20 d. pateikė 45 Seimo narių grupė, inicijavusi Konstitucijos 125 straipsnio pataisą.

II

1. Šiai konstitucinės justicijos bylai taip pat yra svarbios Seimo statuto nuostatos, reguliuojančios Konstitucijos keitimo įstatymų projektų pateikimą, svarstymą ir priėmimą Seime.

2. Pažymėtina, kad projekto Nr. XP-799 ir projekto Nr. XP-799(2) svarstymo Seime metu galiojo *inter alia* toliau nurodomos šios konstitucinės justicijos bylos kontekste reikšmingos Seimo statuto nuostatos.

2.1. Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) 67 straipsnio „Teisės ir teisėtvarkos komiteto veiklos kryptys“ (2002 m. rugsėjo 5 d. redakcija) 3 punkte buvo nustatyta viena iš Teisės ir teisėtvarkos komiteto veiklos krypčių – svarstyti ir teikti išvadas dėl siūlomų Konstitucijos pakeitimų ir papildymų projektų, taip pat preliminariai vertinti, ar svarstomi įstatymų projektai atitinka Konstituciją.

2.2. Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) dvidešimt pirmojo skirsnio „Įstatymo projekto svarstymas pagrindiniame komitete“ 150 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Svarstymo pagrindiniame komitete metu turi būti priimtas vienas iš šių sprendimų, kuris pateikiamas projekto svarstymui Seimo posėdyje:

- 1) pritarti iniciatorių pateiktam arba komiteto patobulintam įstatymo projektui ir komiteto išvadoms;
- 2) pritarti arba nepritarti įstatymų leidybos iniciatyvos teisę turinčių asmenų pateiktoms pataisoms dėl įstatymo projekto (pataisos, kurioms pritarta, įtraukiamos į komiteto patobulintą įstatymo projektą; visos iš šių asmenų gautos pataisos įtraukiamos į komiteto išvadas);
- 3) daryti svarstymo komitete pertrauką ir grąžinti įstatymo ir išvadų projektus tobulinti išvadų rengėjams, kurie turi atlikti komiteto nurodytus veiksmus;
- 4) paskelbti projektą visuomenei svarstyti;
- 5) grąžinti projektą iniciatoriams patobulinti;
- 6) projektą atmesti.“

2.3. Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) dvidešimt šeštajame skirsnyje „Konstitucijos keitimas ir konstitucinių įstatymų projektų svarstymas“ (168–171 straipsniai) *inter alia* buvo nustatyta, kad:

– konstituciniais įstatymais laikomi Konstitucijos 150 straipsnyje nurodyti įstatymai, taip pat Konstitucijos pataisos; jų svarstymo ir priėmimo tvarką nustato Konstitucijos XIV skirsnis ir šis statuto skirsnis (168 straipsnio 1 dalies 1 punktas);

– įstatymo dėl Konstitucijos keitimo projektas Seime pradedamas svarstyti tik tais atvejais, kai projektą teikia ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 000 rinkėjų, savo valią patvirtinusių parašais po siūlomos pataisos tekstu, išskyrus Konstitucijoje numatytus atvejus, kai ji gali būti keičiama tik referendumu (169 straipsnio 1 dalis);

– įstatymų dėl Konstitucijos keitimo projektai svarstomi ir dėl jų balsuojama Seime du kartus, o tarp šių balsavimų turi būti daroma ne mažesnė kaip 3 mėnesių pertrauka; įstatymas dėl Konstitucijos keitimo laikomas Seimo priimtu, jeigu kiekvieno balsavimo metu už tai balsavo ne mažiau kaip 2/3 visų Seimo narių ir jeigu abu kartus balsuoti buvo teikiamas tas pats pataisos tekstas (171 straipsnio 1, 2 dalys).

Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) 170 straipsnyje „Konstitucinių įstatymų svarstymas“ buvo nustatyta:

„1. Konstitucinių įstatymų projektai registruojami, pateikiami, svarstomi ir priimami šio statuto devynioliktajame-dvidešimt penktajame skirsniuose nustatyta tvarka, jeigu kitaip nenumatyta šiame skirsnyje.

2. Šie projektai negali būti svarstomi ir priimami skubos ar ypatingos skubos tvarka.

3. Prieš pradėdant svarstyti tokį projektą Seimo posėdyje, jis turi būti apsvarstytas pagrindiniame komitete ne vėliau kaip prieš 10 dienų ir išdalytas Seimo nariams bei įteiktas Respublikos Prezidentui ir Vyriausybei ne vėliau kaip prieš 7 dienas.

4. Po svarstymo Seimo posėdyje įstatymo priėmimo procedūra pradedama ne anksčiau kaip po 10 dienų.

5. Pagrindinis konstitucinių įstatymų projektus nagrinėjantis komitetas yra Teisės ir teisėtvarkos komitetas.

6. Neleidžiama riboti diskusijos dėl svarstomo konstitucinio įstatymo projekto, išskyrus atvejus, kai toks sprendimas priimamas ne mažesne kaip 1/3 visų Seimo narių balsų dauguma.“

Taigi pagal Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) 170 straipsnyje nustatytą teisinį reguliavimą įstatymų dėl Konstitucijos keitimo projektai turėjo būti svarstomi Seime tokia pačia tvarka, kaip ir kitų įstatymų projektai, išskyrus šiame straipsnyje numatytus svarstymo ypatumus. Iš šiai konstitucinės justicijos bylai reikšmingų ypatumų paminėtinas tas, kad pagrindinis įstatymų dėl Konstitucijos keitimo projektus nagrinėjantis komitetas buvo Teisės ir teisėtvarkos komitetas; nenustatyta jokių reikalavimų, susijusių su šio komiteto priimamų sprendimų dėl Konstitucijos keitimo įstatymų projektų turiniu.

2.3.1. Apibendrinant Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) dvidešimt šeštajame skirsnyje nustatytą teisinį reguliavimą pažymėtina, kad:

- Konstitucijos keitimo įstatymo projektą apsvarsčius pagrindiniame komitete, šio komiteto patobulintas projektas galėjo būti registruojamas bendra tvarka, t. y. šį projektą galėjo registruoti ne tik Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyti sumanymo keisti Konstituciją subjektai;

- nenustatyta jokių specialių reikalavimų, *inter alia* apribojimų, kokius sprendimus dėl Konstitucijos keitimo įstatymo projekto po svarstymo gali priimti Teisės ir teisėtvarkos komitetas, kaip pagrindinis šį projektą svarstantis komitetas;

- balsavimui Seimo posėdyje abu kartus turėjo būti teikiamas tas pats Konstitucijos keitimo įstatymo projekto tekstas, tačiau nebuvo nustatyta jokių apribojimų pateikti pirmajam balsavimui kitokį Konstitucijos keitimo įstatymo projekto tekstą, nei pateikė Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyti sumanymo keisti Konstituciją subjektai.

2.3.2. Aiškinant Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) 170 straipsnio 1, 5 dalyse nustatytą teisinį reguliavimą kartu su nustatytu Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) 150 straipsnio 1 dalyje pažymėtina, kad Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui, kaip pagrindiniam Konstitucijos keitimo įstatymo projektą svarstančiam komitetui, buvo nustatyti Seimo statuto 150 straipsnio 1 dalyje numatyti bendrieji pagrindinio komiteto įgaliojimai priimti sprendimus dėl įstatymų projektų, *inter alia* pagal Seimo statuto 150 straipsnio 1 dalies 1 punktą priimti sprendimą pritarti komiteto patobulintam įstatymo projektui. Taigi pagal tokį teisinį reguliavimą Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui buvo suteikti įgaliojimai *inter alia* iš esmės pakeisti Konstitucijos keitimo įstatymo projekto, kurį pateikė Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje numatyti sumanymo keisti Konstituciją subjektai (*inter alia* 1/4 Seimo narių grupė), turinį.

3. Pažymėtina, kad nors šiai konstitucinės justicijos bylai reikšmingas Seimo statute nustatytas teisinis reguliavimas buvo keičiamas, jo turinys iš esmės nepakito.

3.1. Seimo statuto 67 straipsnio (2002 m. rugsėjo 5 d. redakcija) 3 punkto nuostata, kad viena iš Teisės ir teisėtvarkos komiteto veiklos krypčių – svarstyti ir teikti išvadas dėl siūlomų Konstitucijos pakeitimų ir papildymų projektų, taip pat preliminariai vertinti, ar svarstomi įstatymų

projektai atitinka Konstituciją, keičiama nebuvo.

3.2. Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) dvidešimt pirmojo skirsnio 150 straipsnio 1 dalis, kurios 1 punkte buvo nustatyti pagrindinio komiteto įgaliojimai svarstant įstatymo projektą pritarti iniciatorių pateiktam arba komiteto patobulintam įstatymo projektui ir komiteto išvadoms, keičiama nebuvo.

3.3. Pažymėtina, kad Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) dvidešimt šeštojo skirsnio pavadinimas ir nuostatos buvo keičiamos 2012 m. kovo 15 d. priimtu statutu „Dėl Seimo statuto dvidešimt šeštojo skirsnio pakeitimo ir Statuto papildymo dvidešimt šeštuoju(1) skirsniu“, o 2013 m. gruodžio 9 d. priimtu statutu „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto 29(1), 88, 127, 128, 134, 135, 136, 139, 140, 169, 180(6), 180(9), 180(25) ir 214 straipsnių pakeitimo“ buvo keičiamas Seimo statuto dvidešimt šeštojo skirsnio 169 straipsnis.

3.3.1. Šiuo metu galiojančiame Seimo statuto dvidešimt šeštajame skirsnyje „Konstitucijos keitimas“ (2012 m. kovo 15 d. redakcija) reguliuojama Konstitucijos keitimo įstatymų registravimo, pateikimo, svarstymo ir priėmimo tvarka, kuri taikoma Konstitucijos, Konstitucijos 150 straipsnyje nurodytų konstitucinių įstatymų ir konstitucinių aktų, kaip Konstitucijos sudedamosios dalies, pakeitimo, papildymo ir pripažinimo netekusiais galios įstatymų projektams (Seimo statuto 168 straipsnio (2012 m. kovo 15 d. redakcija) 1 dalis). Šiame skirsnyje *inter alia* nustatyta, kad:

- Konstitucijos keitimo įstatymų projektai registruojami, pateikiami, svarstomi ir priimami šio statuto devynioliktajame–dvidešimt penktajame skirsniuose nustatyta tvarka, jeigu šiame skirsnyje nenustatyta kitaip (168 straipsnio 2 dalis);

- Konstitucijos keitimo iniciatyvos teisę Seime turi ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių Lietuvos Respublikos piliečių, turinčių rinkimų teisę (169 straipsnio 1 dalis); Konstitucijos pirmojo skirsnio „Lietuvos valstybė“ ir keturioliktojo skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatos gali būti keičiamos tik referendumu (169 straipsnio 4 dalis);

- Konstitucijos keitimo įstatymų projektai svarstomi ir dėl jų balsuojama Seimo posėdyje du kartus, tarp šių balsavimų turi būti daroma ne mažesnė kaip 3 mėnesių pertrauka; Konstitucijos keitimo įstatymo projektas laikomas Seimo priimtu, jeigu kiekvieno balsavimo metu už projektą balsavo ne mažiau kaip 2/3 visų Seimo narių ir jeigu abu kartus balsuoti buvo teikiamas tas pats Konstitucijos keitimo įstatymo projekto tekstas (171 straipsnio 2, 3 dalys).

Seimo statuto 170 straipsnyje (2012 m. kovo 15 d. redakcija) „Konstitucijos keitimo įstatymų projektų pateikimo ir svarstymo ypatumai“ nustatyta:

„1. 300 tūkstančių Lietuvos Respublikos piliečių įstatymų nustatyta tvarka Seime inicijuotą Konstitucijos keitimo įstatymo projektą Seimas privalo svarstyti. Šį projektą piliečių iniciatyvinės grupės narys ar kitas iniciatyvinės grupės įgaliotas asmuo pateikia Seimo posėdyje ne vėliau kaip per savaitę po projekto įregistravimo Seimo sesijos metu, o įregistravus tarp Seimo sesijų – pirmajame artimiausios Seimo sesijos posėdyje.

2. Konstitucijos keitimo įstatymų projektai po jų pateikimo Seimo posėdyje skelbiami visuomenei svarstyti šio statuto 126 straipsnyje nustatyta tvarka.

3. Konstitucijos keitimo įstatymų projektai negali būti svarstomi ir priimami skubos ar ypatingos skubos tvarka.

4. Pagrindinis Konstitucijos keitimo įstatymų projektus svarstantis komitetas yra Teisės ir teisėtvarkos komitetas. Komitetai, Seimo paskirti papildomais svarstyti Konstitucijos keitimo įstatymo projektą, savo sprendimą dėl šio projekto privalo priimti likus ne mažiau kaip vienam mėnesiui iki šio projekto svarstymo Teisės ir teisėtvarkos komitete.

5. Teisės ir teisėtvarkos komitetas Konstitucijos keitimo įstatymo projektą privalo apsvarstyti ne vėliau kaip prieš 10 dienų iki šio projekto svarstymo Seimo posėdyje. Teisės ir teisėtvarkos komiteto priimtas sprendimas dėl Konstitucijos keitimo įstatymo projekto likus ne mažiau kaip 7 dienoms iki projekto svarstymo Seimo posėdyje turi būti išdalytas Seimo nariams, taip pat įteiktas Respublikos Prezidentui ir Vyriausybei.

6. Svarstant Konstitucijos keitimo įstatymo projektą, Seimo posėdyje neleidžiama riboti diskusijų dėl šio projekto, išskyrus atvejus, kai toks sprendimas priimamas ne mažesne kaip 1/3 visų Seimo narių balsų dauguma.

7. Seimo narių pastabos ir pasiūlymai dėl Konstitucijos keitimo įstatymo projekto teksto, pateikti po to, kai Seimas pirmą kartą balsuodamas dėl šio projekto jam pritarė ne mažesne kaip 2/3 visų Seimo narių balsų dauguma, Seimo posėdyje nesvarstomi ir dėl jų nebalsuojama, kai Seimas antrą kartą svarsto ir balsuoja dėl Konstitucijos keitimo įstatymo projekto.“

Taigi aiškinant Seimo statuto 170 straipsnyje (2012 m. kovo 15 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą kartu su nustatytuoju 168 straipsnio (2012 m. kovo 15 d. redakcija) 2 dalyje, pažymėtina, kad būtent Seimo statuto 170 straipsnyje (2012 m. kovo 15 d. redakcija) yra nustatyti Konstitucijos keitimo įstatymų projektų pateikimo ir svarstymo ypatumai; tiek, kiek tokie ypatumai nenustatyti, Konstitucijos keitimo įstatymų projektai turi būti pateikiami ir svarstomi Seime tokia pačia tvarka, kaip ir kitų įstatymų projektai.

3.3.2. Iš šiai konstitucinės justicijos bylai reikšmingų Seimo statuto 170 straipsnyje (2012 m. kovo 15 d. redakcija) nustatytų Konstitucijos keitimo įstatymų projektų svarstymo ypatumų paminėtinas tas, kad pagrindinis Konstitucijos keitimo įstatymų projektus svarstantis komitetas yra Teisės ir teisėtvarkos komitetas (170 straipsnio 4 dalis); minėta, kad šiame straipsnyje nenustatyta jokių reikalavimų, susijusių su šio komiteto priimamų sprendimų dėl Konstitucijos keitimo įstatymų projektų turiniu.

3.3.3. Aiškinant Seimo statuto 168 straipsnio (2012 m. kovo 15 d. redakcija) 2 dalyje, 170 straipsnio (2012 m. kovo 15 d. redakcija) 4 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą kartu su nustatytuoju Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) 150 straipsnio 1 dalyje pažymėtina, kad Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto, kaip pagrindinio Konstitucijos keitimo įstatymo projektą svarstančio komiteto, įgaliojimai nepakito: Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui suteikti įgaliojimai pagal Seimo statuto 150 straipsnio 1 dalies 1 punktą *inter alia* priimti sprendimą pritariti komiteto patobulintam įstatymo projektui, t. y. *inter alia* iš esmės pakeisti Konstitucijos keitimo įstatymo projekto, kurį pateikė Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje numatyti sumanymo keisti Konstituciją

subjektai (*inter alia* 1/4 Seimo narių grupė), turinį.

3.4. Apibendrinant pažymėtina, kad šiuo metu galiojančiame Seimo statuto 170 straipsnyje (2012 m. kovo 15 d. redakcija) „Konstitucijos keitimo įstatymų projektų pateikimo ir svarstymo ypatumai“ nėra nustatyta jokių reikalavimų, kokius sprendimus dėl Konstitucijos keitimo įstatymo projekto po svarstymo gali priimti Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas, kaip pagrindinis šį projektą svarstantis komitetas, taip pat nenustatyta jokių apribojimų pateikti pirmajam balsavimui kitokį Konstitucijos keitimo įstatymo projekto tekstą, nei pateikė Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyti sumanymo keisti Konstituciją keitimo subjektai (*inter alia* 1/4 Seimo narių grupė).

III

1. Pareiškėjas – Seimas abejoja, ar Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal priėmimo tvarką atitinka Konstituciją. Taigi sprendžiant šią konstitucinę justicijos bylą svarbu atskleisti Konstitucijoje eksplicitiškai ir implicitiškai įtvirtinto jos keitimo teisinio reguliavimo turinį.

2. Konstitucijos keitimo konstitucinį teisinį reguliavimą lemia pačios Konstitucijos samprata, jos prigimtis ir paskirtis.

Konstitucija yra aukščiausioji teisė. Konstitucijos šaltinis yra pati valstybinė bendruomenė – pilietinė Tauta (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas). Konstitucijoje atsispindi visuomenės sutartis – visų Lietuvos Respublikos piliečių demokratiškai priimtas įsipareigojimas dabartinei ir būsimosioms kartoms gyventi pagal Konstitucijoje įtvirtintas pamatines taisykles ir joms paklusti, idant būtų užtikrintas valdžios legitimumas, jos sprendimų teisėtumas, žmogaus teisės ir laisvės, idant visuomenėje būtų santarvė (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas). Konstitucija, kaip aukščiausios teisinės galios aktas ir visuomenės sutartis, yra grindžiama universaliomis, nekvestionuojamomis vertybėmis – suvereniteto priklausymu Tautai, demokratija, žmogaus teisių ir laisvių pripažinimu ir jų gerbimu, pagarba teisei bei teisės viešpatavimu, valdžios galių ribojimu, valdžios įstaigų priederme tarnauti žmonėms ir atsakomybe visuomenei, pilietiškumu, teisingumu, atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekiu (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d., 2006 m. rugpjūčio 19 d., 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimai, 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas).

Referendumu priėmusi Konstituciją – aukščiausios teisinės galios aktą, lietuvių tauta padėjo savo, kaip valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos, bendro gyvenimo norminį pagrindą ir įtvirtino valstybę kaip bendrą visos visuomenės gerį (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d., 2006 m. rugpjūčio 19 d., 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimai). Teise ir teisingumu grindžiamos demokratinės valstybės viena svarbiausių priedermių – gerbti, ginti ir saugoti tas vertybes, kuriomis yra grindžiama pati Tautos priimta Konstitucija ir kurių realus įtvirtinimas, gynimas ir apsauga yra pačios valstybės *raison d'être*; priešingu atveju valstybė negalėtų būti laikoma bendru visos visuomenės geriu (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d., 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimai, 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas).

3. Kaip 2006 m. kovo 28 d. nutarime pabrėžė Konstitucinis Teismas, Konstitucijos stabilumas – didžiulė teisinė vertybė; Konstitucijos stabilumas – viena iš prielaidų užtikrinti

valstybės tęstinumą, pagarbą konstitucinei santvarkai ir teisei, Konstitucijoje deklaruotų lietuvių tautos siekių, kuriais grindžiama pati Konstitucija, įgyvendinimą. Konstitucijos stabilumas yra tokia jos savybė, kuri kartu su kitomis (*inter alia* – ir pirmiausia – su ypatinga, aukščiausia Konstitucijos teisine galia) konstitucinį teisinį reguliavimą atskiria nuo žemesnės galios teisės aktų nustatyto (ordinarinio) teisinio reguliavimo (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas), o Konstituciją – nuo visų kitų teisės aktų (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

4. Pažymėtina, kad Konstitucijos pataisomis yra keičiamas Konstitucijos nuostatų turinys, šių nuostatų tarpusavio ryšiai, gali būti keičiama Konstitucijoje įtvirtintų vertybių pusiausvyrą; pakeitus vienas Konstitucijos nuostatas, gali kisti kitų jos nuostatų ir visuminio konstitucinio teisinio reguliavimo turinys. Tačiau darant Konstitucijos pataisas turi būti paisoma imperatyvo, kad Konstitucija yra vientisas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis). Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, jog visos Konstitucijos nuostatos tarpusavyje yra taip susijusios, kad vienu Konstitucijos nuostatų turinys lemia kitų jos nuostatų turinį; Konstitucijos nuostatos sudaro vieną, darnią sistemą; nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima priešpriešinti kitoms Konstitucijos nuostatoms. Pati Konstitucijos, kaip aukščiausios teisinės galios akto, prigimtis, konstitucingumo idėja suponuoja tai, kad Konstitucijoje negali būti ir nėra spragų ar vidinių prieštaravimų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai).

Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad Konstitucijos pataisomis negalima vienos kitai priešpriešinti Konstitucijos nuostatų, jose įtvirtintų vertybių, *inter alia* negalima Konstitucijos skirsniuose ir straipsniuose nustatyto teisinio reguliavimo priešpriešinti konstituciniam teisiniam reguliavimui, nustatytam Konstitucijos sudedamosiose dalyse. Konstitucijos pataisa negali būti sukurtas toks naujas konstitucinis teisinis reguliavimas, kad viena Konstitucijos nuostata paneigtų kitą ar jai prieštarautų ir šių nuostatų būtų neįmanoma aiškinti kaip tarpusavyje derančių. Taigi iš Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalies kyla imperatyvas, kad Konstitucijos pataisomis negali būti pažeista Konstitucijos nuostatų, jose įtvirtintų vertybių darna.

5. Minėta Konstitucijos samprata, jos prigimtis ir paskirtis, Konstitucijos stabilumas, kaip konstitucinė vertybė, Konstitucijos nuostatų darnos imperatyvas suponuoja materialinius ir procesinius Konstitucijos keitimo apribojimus. Materialiniai Konstitucijos keitimo apribojimai yra Konstitucijoje įtvirtinti apribojimai priimti tam tikro turinio Konstitucijos pataisas; procesiniai Konstitucijos keitimo apribojimai yra Konstitucijoje įtvirtinta ypatinga Konstitucijos keitimo tvarka.

6. Materialiniai Konstitucijos keitimo apribojimai kyla iš visuminio konstitucinio teisinio reguliavimo ir yra skirti universalioms vertybėms, kuriomis grindžiama Konstitucija, kaip aukščiausioji teisė ir visuomenės sutartis, ir valstybė, kaip bendras visos visuomenės gėris, ginti, taip pat šių vertybių, Konstitucijos nuostatų darnai apsaugoti.

6.1. Konstitucijos 1 straipsnyje yra įtvirtintos pamatinės konstitucinės vertybės – valstybės nepriklausomybė, demokratija ir respublika; jos yra neatskiriamai tarpusavyje susijusios ir sudaro Lietuvos valstybės, kaip Konstitucijoje įtvirtinto bendro visos visuomenės gėrio, pamatą, todėl

jokiomis aplinkybėmis negali būti paneigtos (Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas 2012 m. gruodžio 19 d. sprendime pažymėjo, kad žmogaus teisių ir laisvių prigimtinio pobūdžio pripažinimo principas taip pat laikytinas pamatine konstitucine vertybe, neatskiriama susijusia su Lietuvos valstybės, kaip Konstitucijoje įtvirtinto bendro visos visuomenės gėrio, pamatą sudarančiomis konstitucinėmis vertybėmis – valstybės nepriklausomybe, demokratija ir respublika; prigimtinis žmogaus teisių ir laisvių pobūdis taip pat negali būti paneigtas.

Minėta, kad iš Konstitucijos kyla imperatyvas Konstitucijos pataisomis nepažeisti Konstitucijos nuostatų, jose įtvirtintų vertybių darnos. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad pagal Konstituciją negali būti daromos tokios Konstitucijos pataisos, kuriomis būtų paneigta bent viena iš Lietuvos valstybės, kaip Konstitucijoje įtvirtinto bendro visos visuomenės gėrio, pamatą sudarančių konstitucinių vertybių – valstybės nepriklausomybė, demokratija, respublika, prigimtinis žmogaus teisių ir laisvių pobūdis, išskyrus atvejį, kai Konstitucijos 148 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka būtų keičiamas Konstitucijos 1 straipsnis ir Konstitucinio įstatymo „Dėl Lietuvos valstybės“, kuris yra Konstitucijos sudedamoji dalis, 2 straipsnyje nustatyta tvarka būtų keičiamas šio įstatymo 1 straipsnis.

6.2. Pažymėtina, kad su Konstitucijos 1 straipsnyje įtvirtintomis pamatinėmis konstitucinėmis vertybėmis – valstybės nepriklausomybe, demokratija ir respublika – taip pat yra glaudžiai susijusi Konstitucijoje įtvirtinta Lietuvos valstybės geopolitinė orientacija, suponuojanti Lietuvos Respublikos pasirinktą europinę ir transatlantinę integraciją. Kaip Konstitucinis Teismas pažymėjo 2011 m. liepos 7 d. nutarime, Lietuvos valstybės geopolitinė orientacija reiškia Lietuvos Respublikos narystę Europos Sąjungoje bei NATO ir būtinumą vykdyti atitinkamus su šia naryste susijusius tarptautinius įsipareigojimus. Pažymėtina ir tai, kad tokia Lietuvos valstybės geopolitinė orientacija yra grindžiama pripažįstamomis ir saugomomis universaliomis demokratinėmis konstitucinėmis vertybėmis, kurios yra bendros su kitų Europos ir Šiaurės Amerikos valstybių vertybėmis.

6.2.1. Konstitucijos tekste Lietuvos valstybės geopolitinė orientacija išreikšta negatyviuoju ir pozityviuoju aspektais. Negatyvusis Lietuvos valstybės geopolitinės orientacijos aspektas yra išreikštas Konstituciniame akte „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“, pozityvusis aspektas – Konstituciniame akte „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“. Šie konstituciniai aktai yra Konstitucijos sudedamoji dalis.

6.2.2. Konstituciniame akte „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“ yra nustatytos ribos, kurių Lietuvos Respublika negali peržengti dalyvaudama tarptautinės integracijos procesuose, įtvirtintas draudimas nesijungti į jokias buvusios SSRS pagrindu kuriamas naujas politines, karines, ekonomines ar kitokias valstybių sąjungas bei sandraugas. Kaip matyti iš minėto Konstitucinio akto preambulės, jį priimant vadovautasi „1918 m. vasario 16 d. ir 1990 m. kovo 11 d. aktais dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo ir 1991 m. vasario 9 d. visos tautos pareikšta valia“. Taigi šio Konstitucinio akto nuostatų pagrindas yra tas

pats Tautos suverenios valios pareiškimu grindžiamas pamatinis valstybės principas, kuris įtvirtintas Konstitucinio įstatymo „Dėl Lietuvos valstybės“ 1 straipsnyje – Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika. Todėl pagal Konstituciją Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“ nuostatomis taikytina tokia pati apsauga, kaip ir Konstitucijos 1 straipsnyje bei Konstitucinio įstatymo „Dėl Lietuvos valstybės“ 1 straipsnyje įtvirtintai nuostatai „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika“. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad nors Konstitucijos 148 straipsnyje nėra eksplicitiškai reguliuojama Konstitucijos sudedamųjų dalių, *inter alia* Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“, nuostatų keitimo tvarka, iš paties Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“ nuostatų esmės kyla reikalavimas jas keisti tokia pat tvarka, kokia gali būti keičiama konstitucinė nuostata „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika“, t. y. tokia tvarka, kokia nustatyta Konstitucinio įstatymo „Dėl Lietuvos valstybės“ 2 straipsnyje.

Minėta, kad iš Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalies kyla imperatyvas Konstitucijos pataisomis nepažeisti Konstitucijos nuostatų, jose įtvirtintų vertybių darnos. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad pagal Konstituciją negali būti daromos tokios Konstitucijos pataisos, kuriomis būtų paneigtos Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“ nuostatos, išskyrus atvejį, kai atitinkamos šio Konstitucinio akto nuostatos būtų keičiamos tokia pat tvarka, kokia nustatyta Konstitucinio įstatymo „Dėl Lietuvos valstybės“ 2 straipsnyje.

6.2.3. Konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ buvo konstituciškai patvirtinta Lietuvos Respublikos narystė Europos Sąjungoje. Kaip matyti iš šio Konstitucinio akto preambulės, jis priimtas vykdant „Lietuvos Respublikos piliečių valią, pareikštą 2003 m. gegužės 10 ir 11 dienomis įvykusiame referendume dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“, taip pat reiškiant „įsitikinimą, kad Europos Sąjunga gerbia žmogaus teises ir pagrindines laisves, o Lietuvos narystė Europos Sąjungoje prisidės prie žmogaus teisių ir laisvių efektyvesnio užtikrinimo“, pažymint, „kad Europos Sąjunga gerbia savo valstybių narių nacionalinį tapatumą ir konstitucines tradicijas“, ir siekiant „užtikrinti visateisį Lietuvos Respublikos dalyvavimą Europos integracijoje bei Lietuvos Respublikos saugumą ir jos piliečių gerovę“.

Taigi pabrėžtina, kad visateisis Lietuvos Respublikos, kaip Europos Sąjungos narės, dalyvavimas joje yra Tautos suverenios valios pareiškimu grindžiamas konstitucinis imperatyvas, Lietuvos Respublikos visateisė narystė Europos Sąjungoje yra konstitucinė vertybė.

Pažymėtina, kad Konstituciniame akte „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ *inter alia* nustatyti konstituciniai Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje pagrindai, kurių neįtvirtinus Konstitucijoje Lietuvos Respublika negalėtų būti visateise Europos Sąjungos nare: Lietuvos Respublika, būdama Europos Sąjungos valstybe nare, dalijasi ar patiki Europos Sąjungai valstybės institucijų kompetenciją sutartyse, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, numatytose srityse ir tiek, kad kartu su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis bendrai vykdytų narystės įsipareigojimus šiose srityse, taip pat naudotųsi narystės teisėmis

(1 straipsnis); Europos Sąjungos teisės normos yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis. Jeigu tai kyla iš sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, Europos Sąjungos teisės normos taikomos tiesiogiai, o teisės normų kolizijos atveju jos turi viršenybę prieš Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus (2 straipsnis). Pabrėžtina, kad šie konstituciniai Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje pagrindai įtvirtinti Konstitucijoje vykdant referendumu pareikštą Tautos valią, kad Lietuvos Respublika būtų Europos Sąjungos narė.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad patys šie pagrindai, Tautos suverenios valios pareiškimas, kaip jų šaltinis, lemia reikalavimą Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1 ir 2 straipsnio nuostatas pakeisti ar panaikinti tik referendumu.

Minėta, kad Lietuvos valstybės geopolitinė orientacija reiškia *inter alia* Lietuvos Respublikos narystę Europos Sąjungoje bei būtinumą vykdyti atitinkamus su šia naryste susijusius tarptautinius įsipareigojimus; minėta ir tai, kad Konstitucijos pataisomis negali būti pažeista Konstitucijos nuostata, jose įtvirtintų vertybių darna. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad pagal Konstituciją, referendumu nepanaikinus minėtų konstitucinių Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje pagrindų, įtvirtintų Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1, 2 straipsniuose, negali būti daromos tokios Konstitucijos pataisos, kuriomis būtų paneigti Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimai.

6.3. Su Konstitucijoje įtvirtinta Lietuvos valstybės geopolitine orientacija yra susijusi pagarba tarptautinei teisei, kuri taip pat yra konstitucinė vertybė.

Pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 135 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublika privalo vadovautis visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis. Šioje nuostatoje įtvirtintas konstitucinis pagarbos tarptautinei teisei principas, t. y. *pacta sunt servanda* principas, reiškia imperatyvą sąžiningai vykdyti pagal tarptautinę teisę, *inter alia* tarptautines sutartis, priimtus Lietuvos Respublikos įsipareigojimus.

Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, sava valia priimtų tarptautinių įsipareigojimų laikymasis, pagarba visuotinai pripažintiems tarptautinės teisės principams (taip pat ir principui *pacta sunt servanda*), yra atkurtos nepriklausomos Lietuvos valstybės teisinė tradicija ir konstitucinis principas (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d., 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimai). Pažymėtina, kad pagarba tarptautinei teisei yra neatskirama konstitucinio teisinės valstybės principo, kurio esmė – teisės viešpatavimas, dalis.

Minėta, kad Konstitucijos pataisomis negali būti pažeista Konstitucijos nuostata, jose įtvirtintų vertybių darna. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad pagal Konstituciją negali būti daromos tokios Konstitucijos pataisos, kuriomis būtų paneigti Lietuvos Respublikos tarptautiniai įsipareigojimai (*inter alia* minėtos Lietuvos valstybės geopolitinės orientacijos suponuojamos Lietuvos Respublikos narystės NATO įsipareigojimai) ir kartu – konstitucinis *pacta sunt servanda* principas, jeigu tų tarptautinių įsipareigojimų neatsisakoma vadovaujantis tarptautinės teisės normomis.

6.4. Pažymėtina, kad, be minėto Konstitucijos 1 straipsnio, ir kitų Konstitucijos I skirsnio

„Lietuvos valstybė“, taip pat XIV skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatų keitimui yra nustatytas ypatingas reikalavimas – pagal Konstitucijos 148 straipsnio 2 dalį jos gali būti keičiamos tik referendumu. Taigi šiose Konstitucijos nuostatose įtvirtintoms vertybėms ir principams taikoma didesnė apsauga nei įtvirtintosioms kitose Konstitucijos nuostatose, kurias keisti gali ir Seimas (Konstitucijos 148 straipsnio 3 dalis).

Minėta, kad Konstitucijos pataisomis negali būti pažeista Konstitucijos nuostatų, jose įtvirtintų vertybių darna. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad pagal Konstituciją Seimas negali daryti tokių Konstitucijos pataisų, kuriomis būtų paneigtos Konstitucijos I skirsnio „Lietuvos valstybė“, XIV skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatos. Jeigu Seimas priimtų tokias Konstitucijos pataisas, kartu jis pažeistų ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą principą, kad valdžios galias riboja Konstitucija.

Pažymėtina ir tai, kad, atsižvelgiant į Konstitucijos nuostatų darnos imperatyvą, referendumu taip pat negali būti daromos tokios Konstitucijos pataisos, kuriomis, atitinkamai nekeičiant Konstitucijos I skirsnio „Lietuvos valstybė“, XIV skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatų, būtų nustatomas joms priešingas konstitucinis teisinis reguliavimas.

7. Kaip minėta, procesiniai Konstitucijos keitimo apribojimai yra Konstitucijoje įtvirtinta ypatinga Konstitucijos keitimo tvarka. Ši tvarka nustatyta Konstitucijos XIV skirsnyje „Konstitucijos keitimas“.

7.1. Minėta, kad Konstitucijos stabilumas yra tokia jos savybė, kuri kartu su kitomis *inter alia* – ir pirmiausia – su Konstitucijos ypatinga, aukščiausia teisine galia) konstitucinį teisinį reguliavimą skiria nuo žemesnės galios teisės aktais nustatyto (ordinarinio) teisinio reguliavimo. Kita vertus, Konstitucijos stabilumas nepaneigia galimybės daryti jos pataisas, kai tai yra objektyviai būtina (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas); Konstitucija neturi būti keičiama, jeigu tai nėra teisiškai būtina (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas). Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, tai laiduoja *inter alia* sudėtingesnė, sunkesnė, palyginti su konstituciniais ir paprastaisiais įstatymais, Konstitucijos pataisų darymo tvarka (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai).

Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucijos 67 straipsnio 1, 2 punktuose yra nustatyti atskiri Seimo įgaliojimai svarstyti ir priimti Konstitucijos pataisas ir leisti įstatymus. Paminėtina ir tai, kad įstatymų, *inter alia* konstitucinių, leidyba reguliuojama Konstitucijos 68–72 straipsniuose, o Konstitucijos keitimas atskirame – XIV – skirsnyje „Konstitucijos keitimas“ (147–149 straipsniai); Konstitucijos XIV skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatoms taikoma didesnė apsauga – kaip minėta, pagal Konstitucijos 148 straipsnio 2 dalį jos gali būti keičiamos tik referendumu, o Konstitucijos 68–72 straipsnių nuostatas gali keisti ir Seimas.

Taigi pagal Konstituciją yra nustatyta skirtinga konstitucinės ir ordinarinės teisės keitimo tvarka, Konstitucijoje nustatyta ypatinga Konstitucijos keitimo tvarka negali būti tapatinama su įstatymų (*inter alia* konstitucinių) leidyba; Konstitucijos keitimo tvarkos konstitucinio teisinio reguliavimo stabilumui užtikrinti Konstitucijoje yra nustatyta ypatinga šio reguliavimo keitimo tvarka.

Pažymėtina, jog toks konstitucinis teisinis reguliavimas nustatytas *inter alia* siekiant užtikrinti, kad Konstitucija būtų keičiama tik tada, kai tai yra būtina, kad būtų užkirstas kelias skubotoms Konstitucijos pataisoms.

7.2. Konstitucijoje nustatyta ypatinga Konstitucijos pataisų darymo tvarka apima *inter alia* šiuos specialius reikalavimus.

7.2.1. Pagal Konstitucijos 147 straipsnio 2 dalį Konstitucija negali būti taisoma nepaprastosios padėties ar karo padėties metu. Toks draudimas nenustatytas įstatymų leidybai.

7.2.2. Pagal Konstitucijos 148 straipsnio 1, 2 dalis yra apriboti Seimo įgaliojimai keisti Konstituciją: Konstitucijos 1 straipsnio, kitos jos I skirsnio „Lietuvos valstybė“ ir XIV skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatos gali būti keičiamos tik referendumu.

7.2.3. Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyti ypatingi subjektai, turintys teisę pateikti Seimui sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją, – ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų. Jie yra iš esmės kitokie, negu Konstitucijos 68 straipsnyje nustatyti įstatymų leidybos iniciatyvos subjektai – Seimo nariai, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė, 50 tūkstančių piliečių.

7.2.4. Konstitucijos 148 straipsnio 3 dalyje nustatyta ypatinga Konstitucijos pataisų priėmimo Seime tvarka: Konstitucijos pataisos Seime turi būti svarstomos ir dėl jų balsuojama du kartus; tarp šių balsavimų turi būti daroma ne mažesnė kaip trijų mėnesių pertrauka. Konstitucijoje toks dviejų svarstymų ir balsavimų reikalavimas įstatymų leidybai nenustatytas.

7.2.5. Konstitucijos 148 straipsnio 3 dalyje nustatytas ypatingos kvalifikuotos Seimo narių balsų daugumos reikalavimas Konstitucijos keitimo įstatymui priimti: įstatymo projektas dėl Konstitucijos keitimo laikomas Seimo priimtu, jeigu kiekvieno balsavimo metu už tai balsavo ne mažiau kaip 2/3 visų Seimo narių. Toks ypatingos kvalifikuotos balsų daugumos reikalavimas nenustatytas įstatymų leidybai: pagal Konstitucijos 69 straipsnį įstatymai laikomi priimtais, jeigu už juos balsavo dauguma Seimo narių, dalyvaujančių posėdyje (2 dalis); konstituciniai įstatymai priimami, jeigu už juos balsuoja daugiau kaip pusė visų Seimo narių, o keičiami ne mažesne kaip 3/5 visų Seimo narių balsų dauguma (3 dalis).

7.2.6. Konstitucijos 148 straipsnio 3 dalyje nustatytas ypatingas apribojimas teikti iš naujo Seimui svarstyti nepriimtą Konstitucijos pataisą: ji gali būti teikiama ne anksčiau kaip po metų. Konstitucijoje toks apribojimas įstatymų leidybai nenustatytas.

7.2.7. Konstitucijos 149 straipsnio 1, 2 dalyse nustatyta ypatinga Konstitucijos keitimo įstatymo promulgavimo tvarka: priimtą įstatymą dėl Konstitucijos keitimo pasirašo Respublikos Prezidentas ir ne vėliau kaip per 5 dienas oficialiai paskelbia; jeigu nurodytu laiku tokio įstatymo Respublikos Prezidentas nepasirašo ir nepaskelbia, jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas. Pagal Konstitucijos 71 straipsnį Respublikos Prezidentas Seimo priimtą įstatymą ne vėliau kaip per dešimt dienų po įteikimo arba pasirašo ir oficialiai paskelbia, arba motyvuotai gražina Seimui pakartotinai svarstyti (1 dalis); jeigu nurodytu laiku Seimo priimto įstatymo Respublikos Prezidentas negražina ir nepasirašo, toks įstatymas įsigalioja po to, kai jį pasirašo ir

oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas (2 dalis).

Taigi promulguojant Konstitucijos keitimo įstatymą Respublikos Prezidento galios yra labiau suvaržytos nei promulguojant kitus įstatymus: Konstitucijoje nėra nustatyta, kad Respublikos Prezidentas turėtų atidedamojo veto teisę įstatymų dėl Konstitucijos keitimo atžvilgiu (Konstitucinio Teismo 2002 m. birželio 19 d., 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimai). Tai, kad Konstituciją Seimas keistų tik tada, kai tai yra būtina, kad būtų užkirstas kelias skubotoms Konstitucijos pataisoms, siekiama užtikrinti kitais Konstitucijoje nustatytais specialiaisiais reikalavimais (*inter alia* joje nustatyti ypatingi subjektai, turintys teisę pateikti sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją, dviejų svarstymų ir balsavimų dėl Konstitucijos pataisų reikalavimas, ypatingos kvalifikuotos 2/3 visų Seimo narių balsų daugumos reikalavimas Konstitucijos pataisoms priimti).

7.2.8. Konstitucijos 149 straipsnio 3 dalyje nustatyta ypatinga Konstitucijos keitimo įstatymo įsigaliojimo tvarka: įstatymas dėl Konstitucijos keitimo įsigalioja ne anksčiau kaip po vieno mėnesio nuo jo priėmimo. Toks įstatymo įsigaliojimo terminas nenustatytas kitų Seimo priimtų įstatymų įsigaliojimui: pagal Konstitucijos 70 straipsnio 1 dalį Seimo priimti įstatymai įsigalioja po to, kai juos pasirašo ir oficialiai paskelbia Lietuvos Respublikos Prezidentas, jeigu pačiais įstatymais nenustatoma vėlesnė įsigaliojimo diena.

Pažymėtina, kad Konstitucijos 149 straipsnio 3 dalies nuostata taikoma ir šio straipsnio 2 dalyje nurodytam atvejui, kai Konstitucijos keitimo įstatymą oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas: Konstitucijos 149 straipsnio 2 dalies nuostata, kad Respublikos Prezidento per 5 dienas nepasirašytas ir nepaskelbtas įstatymas dėl Konstitucijos keitimo „įsigalioja, kai jį pasirašo ir oficialiai paskelbia Seimo Pirmininkas“, turi būti aiškinama kartu su šio straipsnio 3 dalies nuostata ir negali jos paneigti.

8. Minėta, jog iš pareiškėjo argumentų matyti, jog jis iš esmės abejoja tuo, ar priimant ginčijamą įstatymą laikytasi Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyto reikalavimo, kad sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją turi teisę pateikti Seimui ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė.

8.1. Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Sumanymą keisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją turi teisę pateikti Seimui ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų.“

8.2. Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalies nuostatoje vartojama sąvoka „sumanymas keisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją“ neturėtų būti aiškinama vien pažodžiui, kaip reiškianti neaiškiai suformuluotą, nekonkretų, abstraktų pasiūlymą ar idėją keisti ar papildyti Konstituciją. Toks šios sąvokos aiškinimas būtų konstituciškai nepagrįstas, nes reikštų, kad Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyti sumanymo keisti Konstituciją subjektai galėtų pateikti Seimui ir Seimas turėtų svarstyti bet kokią pasiūlymą keisti ar papildyti Konstituciją, *inter alia* tokį, kuriame būtų suformuluota tik sumanymo keisti ar papildyti Konstituciją idėja ar tikslas, bet ne konkretus Konstitucijos pataisos tekstas; pateikus Seimui svarstyti tokį pasiūlymą pakeisti ar papildyti Konstituciją, kuriame nesuformuluota konkreči Konstituciją keičianti ar ją papildanti nuostata, *inter*

alia nenurodytas konkretus keičiamas ar papildomas Konstitucijos straipsnis (jo dalis ar punktas), nebūtų svarstymo Seime objekto.

Taigi Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalies nuostatoje vartojama sąvoka „sumanymas keisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją“ reiškia, kad tai yra Konstitucijos pataisos – Konstitucijos keitimo įstatymo projektas.

8.3. Minėta, kad Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyti ypatingi subjektai, turintys teisę pateikti Seimui sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją, – ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų; jie yra iš esmės kitokie, negu Konstitucijos 68 straipsnyje nustatyti įstatymų leidybos iniciatyvos teisės subjektai – Seimo nariai, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė, 50 tūkstančių piliečių.

Pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalį joje nustatyti sumanymo keisti Konstituciją subjektai – ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų – turi tokią pat teisę pateikti Seimui Konstitucijos pataisos sumanymą. Pažymėtina ir tai, kad ši Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyta sumanymo keisti Konstituciją subjektų – ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų – teisė yra išimtinė, t. y. tik šie subjektai turi teisę pateikti Seimui konkretų Konstitucijos pataisos – Konstitucijos keitimo įstatymo projektą. Jokiems kitiems subjektams pagal Konstituciją tokia teisė nesuteikta. Šios teisės neturi *inter alia* Konstitucijos 68 straipsnyje nustatyti įstatymų leidybos iniciatyvos teisės subjektai – atskiri Seimo nariai, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė, 50 tūkstančių piliečių.

Taip pat pažymėtina, jog Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyta sumanymo keisti Konstituciją subjektų – ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų – išimtinė teisė pateikti Seimui sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją reiškia, kad pirmiausia šie subjektai, teikdami sumanytą Konstitucijos pataisą, turi teisę įvertinti jos objektyvią teisinę būtinybę; ši teisė taip pat reiškia tai, kad pateikti sumanytą Konstitucijos keitimo įstatymo projektą Seimui svarstyti – pristatyti šį projektą Seimo posėdyje – gali tik šių subjektų įgalioti atstovai.

8.4. Šiame kontekste Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalis aiškintina kartu su 148 straipsnio 3 dalimi, kurioje nustatyta ypatinga Konstitucijos pataisų priėmimo Seime tvarka – ypatingos kvalifikuotos Seimo narių balsų daugumos reikalavimas Konstitucijos keitimo įstatymui priimti: Konstitucijos pataisos dėl kitų nei Konstitucijos I ir XIV skirsnių nuostatų Seime turi būti svarstomos ir dėl jų balsuojama du kartus; tarp šių balsavimų turi būti daroma ne mažesnė kaip trijų mėnesių pertrauka; įstatymo projektas dėl Konstitucijos keitimo laikomas Seimo priimtu, jeigu kiekvieno balsavimo metu už tai balsavo ne mažiau kaip 2/3 visų Seimo narių.

8.4.1. Minėta, kad pagal Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalį joje nustatyti sumanymo keisti Konstituciją subjektai – ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų – turi tokią pat teisę pateikti Seimui Konstitucijos pataisos sumanymą; ši teisė yra išimtinė, t. y. tik šie subjektai turi teisę pateikti Seimui konkretų Konstitucijos pataisos –

Konstitucijos keitimo įstatymo projektą. Taigi pagal Konstituciją tik ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų pateikti Konstitucijos keitimo įstatymų projektai gali būti svarstomi ir dėl jų balsuojama Seime; Seimas negali svarstyti ir balsuoti dėl tokio sumanymo keisti ar papildyti Konstituciją, kurį pasiūlytų kitas nei nurodytasis Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje subjektas.

Kitaip aiškinant Konstituciją (*inter alia* taip, kad svarstant sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją Seime kitas nei nurodytasis Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje subjektas galėtų pateikti Seimui toliau svarstyti naują sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją – naują Konstitucijos keitimo įstatymo projektą) būtų paneigta Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyta ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų išimtinė teisė pateikti Seimui sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją, taip pat būtų sudarytos prielaidos Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nurodyto sumanymo keisti Konstituciją subjekto pateiktu sumanymu keisti ar papildyti Konstituciją pasinaudoti kaip pretekstu priimti iš esmės kitokio turinio Konstitucijos pataisą. Be to, toks aiškinimas būtų nesuderinamas su minėtu Konstitucijos keitimo tvarkos konstitucinio teisinio reguliavimo tikslu užtikrinti, kad Konstitucija būtų keičiama tik tada, kai tai yra būtina, kad būtų užkirstas kelias skubotoms Konstitucijos pataisoms.

8.4.2. Pažymėtina, jog Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyta sumanymo keisti Konstituciją subjektų – ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų – išimtinė teisė pateikti Seimui sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją nereiškia, kad Seimas, svarstydamas pateiktą sumanymą, apskritai negali pakeisti Konstitucijos keitimo įstatymo projekto teksto. Tačiau keičiant Konstitucijos keitimo įstatymo projekto tekstą negali būti paneigta Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyta ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų išimtinė teisė pateikti Seimui sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją; kaip minėta, tik ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų pateikti Konstitucijos keitimo įstatymų projektai gali būti svarstomi ir dėl jų balsuojama Seime; Seimas negali svarstyti ir balsuoti dėl tokio sumanymo keisti ar papildyti Konstituciją, kurį pasiūlytų kitas nei nurodytasis Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje subjektas. Todėl pagal Konstituciją svarstant Seime Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje numatytų subjektų pateiktus Konstitucijos keitimo įstatymų projektus gali būti daromi tik neesminiai, t. y. iš esmės nekeičiantys pateikto projekto turinio, pakeitimai, kuriais siekiama Konstitucijos pataisos projekto tekstą geriau suredaguoti lietuvių kalbos ir teisinės technikos požiūriu, nekeičiant siūlomo konstitucinio teisinio reguliavimo apimties patikslinti ar sukonkretinti siūlomas formuluotes.

8.4.3. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad iš Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalies kyla draudimas svarstant Seime iš esmės pakeisti ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų pateikto Konstitucijos keitimo įstatymo projekto turinį *inter alia* taip, kad būtų iškreiptas siūlomo konstitucinio teisinio reguliavimo tikslas, pakeista siūlomo konstitucinio teisinio reguliavimo apimtis, būtų siūlomos iš esmės kitokios konstitucinio

teisinio reguliavimo priemonės siekiamam tikslui pasiekti, būtų siūloma keisti kitą Konstitucijos nuostatą.

Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad Konstitucijos keitimo įstatymo projektas su esminio pobūdžio pakeitimais laikytinas nauju projektu – nauju sumanymu keisti ar papildyti Konstituciją, kurį pagal Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalį gali pateikti tik ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų.

8.5. Minėta, kad pagal Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalį joje nustatyti sumanymo keisti Konstituciją subjektai – ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų – turi tokią pat teisę pateikti Seimui Konstitucijos pataisos sumanymą; ši teisė yra išimtinė, t. y. tik šie subjektai turi teisę pateikti Seimui konkretų Konstitucijos pataisos – Konstitucijos keitimo įstatymo projektą; jokiems kitiems subjektams pagal Konstituciją tokia teisė nesuteikta. Minėta ir tai, kad pagal Konstituciją svarstant Seime Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje numatytų subjektų pateiktus Konstitucijos keitimo įstatymų projektus gali būti daromi tik neesminiai pakeitimai; Konstitucijos keitimo įstatymo projektas su esminio pobūdžio pakeitimais laikytinas nauju projektu – nauju sumanymu keisti ar papildyti Konstituciją, kurį pagal Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalį gali pateikti tik ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų.

Atsižvelgiant į tai, šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją Seimo struktūriniai padaliniai, *inter alia* komitetai, taip pat atskiri Seimo nariai neturi teisės pateikti Seimui svarstyti Konstitucijos keitimo įstatymo projekto, kuris iš esmės skirtųsi nuo ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės pateikto Konstitucijos keitimo įstatymo projekto *inter alia* tuo, kad keičiama siūlomo konstitucinio teisinio reguliavimo apimtis, siūlomos iš esmės kitokios konstitucinio teisinio reguliavimo priemonės siekiamam tikslui pasiekti, siūloma keisti kitą Konstitucijos nuostatą.

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad Seimo struktūriniai padaliniai, *inter alia* komitetai, taip pat atskiri Seimo nariai, Seime svarstant ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės pateiktą Konstitucijos keitimo įstatymo projektą pagal Konstituciją turi teisę siūlyti Seimui svarstomo projekto neesminio pobūdžio pakeitimus, siūlyti atmesti svarstomą projektą, taip pat siūlyti svarstomą projektą pateikusiai ne mažesnei kaip 1/4 visų Seimo narių grupei pateikti naują, iš esmės pakeistą Konstitucijos keitimo įstatymo projektą.

9. Šiame kontekste pažymėtina ir tai, jog Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime yra konstatavęs, kad Konstitucijos, kaip itin stabilaus teisės akto, prasmė taip pat būtų ignoruojama, jeigu intervencija į jos tekstą būtų daroma kiekvieną kartą, kai pasikeičia kurie nors teisiškai reguliuotini visuomeniniai santykiai (pavyzdžiui, kai tam tikrų veiklos rūšių technologinės galimybės išsiplėčia taip, kaip galbūt ir nebuvo įmanoma numatyti tuo metu, kai Konstitucijos tekstas buvo kuriamas).

Pabrėžtina, kad atskleisti giluminį Konstitucijos potencialą nekeičiant jos teksto ir šiuo atžvilgiu pritaikyti Konstituciją prie socialinio gyvenimo pokyčių, nuolat kintančių visuomenės ir

valstybės gyvenimo sąlygų, užtikrinti Konstitucijos, kaip visuomenės ir valstybės gyvenimo teisinio pagrindo, gyvybingumą leidžia oficialiosios konstitucinės doktrinos formavimas ir plėtojimas, *inter alia* oficialių konstitucinių doktrinių nuostatų reinterpretavimas, taip pat ir toks, kai oficialioji konstitucinė doktrina yra pakoreguojama; oficialiąją konstitucinę doktriną formuoti ir plėtoti – konstitucinės justicijos funkcija (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas). Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, naujose konstitucinės justicijos bylose priimtuose Konstitucinio Teismo aktuose toliau aiškinant ir plėtojant, *inter alia* reinterpretuojant, oficialias konstitucines doktrines nuostatas, taip pat ir taip, kad oficialioji konstitucinė doktrina yra pakoreguojama, yra skatinama nedaryti intervencijos į Konstitucijos tekstą tada, kai tokia intervencija nėra teisiškai būtina; šitaip yra prisidedama prie Konstitucijos teksto, kartu ir konstitucinės santvarkos stabilumo užtikrinimo (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

IV

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamas Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas yra susijęs su konstituciniu Lietuvos banko institutu.

2. Konstitucinio Lietuvos banko instituto pagrindas – Konstitucijos 125 straipsnio 1 dalies nuostata, pagal kurią Lietuvos Respublikoje centrinis bankas yra Lietuvos bankas, kuris nuosavybės teise priklauso Lietuvos valstybei. Pažymėtina, kad ši nuostata ginčijamu įstatymu keičiama nebuvo.

2.1. Minėta, kad Konstitucijos 125 straipsnio (1992 m. spalio 25 d. redakcija) 2 dalyje buvo nustatyti išimtiniai Lietuvos banko įgaliojimai vykdyti pinigų emisiją. Pažymėtina, kad ginčijamu Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymu šie įgaliojimai buvo panaikinti.

2.2. Pagal Konstitucijos 125 straipsnio (1992 m. spalio 25 d. redakcija) 3 dalį Lietuvos banko organizavimo ir veiklos tvarką, jo įgaliojimus įstatymu turėjo nustatyti Seimas. Pažymėtina, kad pagal ginčijamą Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymą buvusi Konstitucijos 125 straipsnio 3 dalis tapo šio straipsnio 2 dalimi ir buvo papildyta nuostata, kad įstatymas taip pat turi nustatyti Lietuvos banko valdybos pirmininko statusą ir jo atleidimo pagrindus.

2.3. Su Konstitucijos 125 straipsniu yra susijusios kitos Konstitucijos nuostatos.

2.3.1. Konstitucijos 67 straipsnio 2 punkte nustatyti Seimo įgaliojimai leisti įstatymus. Taigi ir iš šios Konstitucijos nuostatos kyla Seimo įgaliojimai įstatymu reguliuoti Lietuvos banko veiklą, *inter alia* Lietuvos banko organizavimo tvarką ir įgaliojimus, Lietuvos banko valdybos pirmininko statusą ir jo atleidimo pagrindus.

2.3.2. Konstitucijos 67 straipsnio 11 punkte nustatyti Seimo įgaliojimai skirti ir atleisti *inter alia* Lietuvos banko valdybos pirmininką, o 84 straipsnio 13 punkte – Respublikos Prezidento įgaliojimai teikti Seimui Lietuvos banko valdybos pirmininko kandidatūrą ir teikti Seimui pareikšti nepasitikėjimą juo. Šios Konstitucijos nuostatos suponuoja tokią Lietuvos banko valdybos pirmininko skyrimo ir atleidimo tvarką, pagal kurią Lietuvos banko valdybos pirmininką skiria ir atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu.

Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Konstitucijos 75 straipsnį Seimo skirti ar rinkti

pareigūnai, išskyrus Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytus asmenis, atleidžiami iš pareigų, kai Seimas visų Seimo narių balsų dauguma pareiškia jais nepasitikėjimą.

3. Pažymėtina, kad konstitucinio Lietuvos banko instituto teisinio reguliavimo turinys pakito priėmus Konstitucinį aktą „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“, kuris yra Konstitucijos sudedamoji dalis ir kuriuo, kaip minėta, buvo konstituciškai patvirtinta Lietuvos Respublikos narystė Europos Sąjungoje.

3.1. Minėta, jog iš šio Konstitucinio akto preambulės matyti, kad jis buvo priimtas vykdant „Lietuvos Respublikos piliečių valią, pareikštą 2003 m. gegužės 10 ir 11 dienomis įvykusiame referendume dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“, ir siekiant *inter alia* užtikrinti visateisį Lietuvos Respublikos dalyvavimą Europos integracijoje. Taip pat minėta, kad visateisis Lietuvos Respublikos, kaip Europos Sąjungos narės, dalyvavimas joje yra Tautos suverenios valios pareiškimu grindžiamas konstitucinis imperatyvas, Lietuvos Respublikos visateisė narystė Europos Sąjungoje yra konstitucinė vertybė.

Pabrėžtina, jog konstitucinis visateisio Lietuvos Respublikos dalyvavimo Europos Sąjungoje imperatyvas suponuoja tai, kad konstitucinė vertybė yra būtent visateisė narystė Europos Sąjungoje, t. y. būtent visateisis, o ne dalinis dalyvavimas šios sąjungos veikloje, jos valstybių integracijoje.

3.2. Minėta ir tai, kad Konstituciniame akte „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ *inter alia* nustatyti konstituciniai Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje pagrindai, kurių neįtvirtinus Konstitucijoje Lietuvos Respublika negalėtų būti visateise Europos Sąjungos nare: *inter alia* šio Konstitucinio akto 1 straipsnyje įtvirtintas principas, kad Lietuvos Respublika, būdama Europos Sąjungos valstybe nare, dalijasi ar patiki Europos Sąjungai valstybės institucijų kompetenciją sutartyse, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, numatytose srityse ir tiek, kad kartu su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis bendrai vykdytų narystės įsipareigojimus šiose srityse, taip pat naudotųsi narystės teisėmis.

3.2.1. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad viena iš sričių, kurioje pagal Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1 straipsnį Lietuvos Respublika, būdama Europos Sąjungos valstybe nare, dalijasi ir patiki Europos Sąjungai valstybės institucijų kompetenciją, yra Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 4 dalyje numatyta ekonominė ir pinigų sąjunga, kurios valiuta – euras. Pažymėtina ir tai, kad pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 119 straipsnio 2 dalį valstybių narių ir Sąjungos veikla ekonominės ir pinigų politikos srityje apima bendrą valiutą – eurą, vienos bendros pinigų politikos ir valiutų kurso politikos nustatymą ir vykdymą; pagal šios sutarties 3 straipsnio 1 dalies c punktą valstybėms narėms, kurių valiuta yra euras, Sąjunga turi išimtinę kompetenciją pinigų politikos srityje. Pabrėžtina, kad pagal Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1 straipsnį Lietuvos Respublika dalijasi ir patiki valstybės institucijų kompetenciją ekonominės ir pinigų politikos srityje tam, kad kartu su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis bendrai vykdytų visateisės narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimus ir naudotųsi visateisės narystės

Europos Sąjungoje teisėmis šioje srityje.

3.2.2. Pažymėtina ir tai, kad nustatyti ir įgyvendinti Sąjungos pinigų politiką yra vienas iš pagrindinių Europos centrinių bankų sistemos (toliau – ir ECBS) uždavinių (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 127 straipsnio 2 dalis). Pagal Protokolo dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko statuto 8 straipsnį ECBS vadovauja Europos centrinio banko (toliau – ir ECB) sprendimus priimančiosios organai; pagal šio protokolo 14 straipsnio 3 dalį nacionaliniai centriniai bankai yra sudedamoji ECBS dalis ir veikia pagal ECB gaires bei nurodymus, pagal 10 straipsnio 1 dalį nacionalinių centrinių bankų valdytojai yra ECB Valdandčiosios tarybos nariai.

Taip pat pažymėtina, kad:

- pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 128 straipsnį ECB turi išimtinę teisę duoti leidimą *inter alia* nacionaliniams centriniams bankams išleisti eurų banknotus (1 dalis), ECB patvirtinus emisijos apimtį valstybės narės gali išleisti euro monetas (2 dalis);

- Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 130 straipsnyje ir Protokolo dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko statuto 7 straipsnyje įtvirtintas ECB ir nacionalinių centrinių bankų nepriklausomumo principas, pagal kurį *inter alia* valstybės narės vyriausybė ar bet kuris kitas subjektas negali duoti nurodymų nacionaliniam centriniam bankui ar bet kuriam jo sprendimus priimančiąjį organų nariui; šiuo požiūriu pažymėtina, kad pagal Protokolo dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko statuto 14 straipsnio 2 dalį nacionalinio centrinio banko valdytoją galima atleisti iš pareigų tik tuomet, jeigu jis nebeatitinka šioms pareigoms keliamų reikalavimų arba yra kaltas padaręs sunkų nusizengimą.

3.2.3. Taigi atsižvelgiant į Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 1 straipsnį, kuriuo vadovaudamasi Lietuvos Respublika dalyvauja *inter alia* ekonominėje ir pinigų sąjungoje, dalijasi bei patiki Europos Sąjungai valstybės institucijų kompetenciją *inter alia* ekonominės ir pinigų politikos srityje, pažymėtina, kad Lietuvos banko konstitucinis statusas apibūdinamas kaip Lietuvos Respublikos centrinio banko, kurio kompetencijos dalis yra patikėta ECB ir kuris yra sudedamoji ECBS dalis; taigi Lietuvos bankui ir jo valdybos pirmininkui pagal Konstituciją atitinkamos nepriklausomumo garantijos taikytinos laikantis *inter alia* konstitucinio *pacta sunt servanda* principo.

Taip pat pažymėtina, kad, atsižvelgiant į tokį konstitucinį Lietuvos banko ir jo valdybos pirmininko statusą, Konstitucijos 84 straipsnio 13 punkte nustatyti Respublikos Prezidento įgaliojimai teikti Seimui pareikšti nepasitikėjimą Lietuvos banko valdybos pirmininku sietini tik su galimybe reikšti nepasitikėjimą Lietuvos banko valdybos pirmininku esant tokioms aplinkybėms, dėl kurių pobūdžio valdybos pirmininkas apskritai negali eiti savo pareigų.

Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, reguliuodamas Lietuvos banko veiklą, *inter alia* nustatydamas jo valdybos pirmininko atleidimo pagrindus ir tvarką, turi paisyti Lietuvos banko, kaip sudedamosios ECBS dalies, konstitucinio statuso ir atitinkamų nepriklausomumo garantijų. Tai *Inter alia* reiškia, kad negali būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kuriuo:

– būtų sudarytos prielaidos įstatymų leidžiamajai ar vykdomajai valdžiai daryti įtaką Lietuvos bankui, *inter alia* būtų nustatyta jo valdybos pirmininkui pareiga teikti savo funkcijų vykdymo ataskaitas, kurioms Seimas, Respublikos Prezidentas ar Vyriausybė turėtų pritarti; pažymėtina, jog konstitucinė nuostata, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, suponuoja įstatymų leidėjo pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį Lietuvos banko valdybos pirmininkas būtų įpareigotas teikti visuomenei, Seimui, Respublikos Prezidentui ir Vyriausybei informaciją apie Lietuvos banko veiklą;

– būtų nustatyti tokie Lietuvos banko valdybos pirmininko atleidimo nepasibaigus įstatymo nustatytam jo įgaliojimų laikui pagrindai, kurie nebūtų susiję su šioms pareigoms eiti įstatymo nustatytų reikalavimų neatitiktimi ar sunkaus nusižengimo padarymu.

4. Apibendrinant pažymėtina, kad minėtas konstitucinis visateisio Lietuvos Respublikos dalyvavimo Europos Sąjungoje imperatyvas ir visateisė narystė Europos Sąjungoje, kaip konstitucinė vertybė, suponuoja ir konstitucinį Lietuvos Respublikos įsipareigojimą kaip visateisei narei dalyvauti *inter alia* ekonominės ir pinigų sąjungos valstybių integracijoje, *inter alia* įsivedant bendrą šios sąjungos valiutą eurą, patikint išimtinę kompetenciją pinigų politikos srityje Europos Sąjungai. Pažymėtina, kad toks konstitucinis Lietuvos valstybės įsipareigojimas kartu yra jos narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimas, kurį būtina vykdyti laikantis ir Konstitucijoje įtvirtintos Lietuvos valstybės geopolitinės orientacijos bei konstitucinio *pacta sunt servanda* principo.

Pažymėtina ir tai, kad įgyvendinant šį Lietuvos Respublikos konstitucinį ir narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimą Lietuvos banko kompetencija pinigų politikos, *inter alia* pinigų emisijos, srityje turi būti patikėta ECB.

V

Dėl Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo atitikties Konstitucijos 69 straipsnio 1 daliai, 147 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Pareiškėjas – Seimas šioje konstitucinės justicijos byloje prašo iširti Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo atitiktį *inter alia* Konstitucijos 147 straipsnio 1 daliai.

Minėta, jog iš pareiškėjo argumentų matyti, kad jis abejoja, ar priimant ginčijamą įstatymą buvo laikytasi Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyto reikalavimo, kad sumanymą keisti ar papildyti Konstituciją turi teisę pateikti Seimui ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė; pareiškėjo abejonės dėl ginčijamo įstatymo konstitucingumo susijusios su tuo, kad šio įstatymo svarstymo metu Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas iš esmės pakeitė Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, kurį pateikė 45 Seimo narių grupė, turinį.

2. Ginčijamo Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo priėmimo aplinkybės rodo, kad didesnė nei 1/4 visų Seimo narių grupė – 45 Seimo nariai 2005 m. rugsėjo 20 d. pateikė Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (projektą Nr. XP-799), kurio 1 straipsniu iš Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalies buvo pasiūlyta išbraukti žodį „tik“, taip panaikinant Lietuvos banko pinigų emisijos teisės išimtinumą, tačiau apskritai paliekant konstitucinius įgaliojimus Lietuvos bankui vykdyti pinigų emisiją net ir tuo atveju, jeigu Lietuvos Respublikoje būtų įvestas

euras.

Minėta, kad ginčijamas Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal turinį yra tapatus pateiktajam ne projekte Nr. XP-799, o projekte Nr. XP-799(2), kuriam, 2005 m. gruodžio 16 d. priėmęs išvadą „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (Nr. XP-799)“, pritarė Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas ir kurį tą pačią dieną Seimo posėdžių sekretoriatare įregistravo šio komiteto pirmininkas; Seimas balsavo dėl projekto Nr. XP-799(2); projektas Nr. XP-799(2) pagal turinį iš esmės skyrėsi nuo projekto Nr. XP-799, kurį 2005 m. rugsėjo 20 d. pateikė 45 Seimo narių grupė, inicijavusi Konstitucijos 125 straipsnio pataisą. Taip pat minėta, kad nors ir siekiant to paties tikslo – sudaryti teisinę prielaidas įvesti Europos Sąjungos ekonominės ir pinigų sąjungos valiutą eurą, projekte Nr. XP-799(2) buvo keičiama projektu Nr. XP-799 siūlomo konstitucinio teisinio reguliavimo apimtis, jame pasiūlyta keisti kitą Konstitucijos nuostatą, taip pat pasiūlytos iš esmės kitokios nei projekte Nr. XP-799 priemonės šiam tikslui pasiekti: atsisakyti konstitucinių Lietuvos banko įgaliojimų vykdyti pinigų emisiją įtvirtinimo ir įpareigoti Seimą nustatyti Lietuvos banko valdybos pirmininko teisinį statusą ir jo atleidimo pagrindus. Vadinas, savo turiniu projektai Nr. XP-799 ir XP-799(2) skyrėsi iš esmės.

3. Minėta ir tai, kad pagal Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalį joje nustatyti sumanymo keisti Konstituciją subjektai – ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų – turi tokią pat teisę pateikti Seimui Konstitucijos pataisos sumanymą; ši teisė yra išimtinė, t. y. tik šie subjektai turi teisę pateikti Seimui konkretų Konstitucijos pataisos – Konstitucijos keitimo įstatymo projektą; jokiems kitiems subjektams pagal Konstituciją tokia teisė nesuteikta. Taip pat minėta, kad iš Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalies kyla draudimas svarstant Seime iš esmės pakeisti ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų pateikto Konstitucijos keitimo įstatymo projekto turinį; pagal Konstituciją Seimo struktūriniai padaliniai, *inter alia* komitetai, taip pat atskiri Seimo nariai neturi teisės pateikti Seimui svarstyti Konstitucijos keitimo įstatymo projekto, kuris iš esmės skirtųsi nuo ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės pateikto Konstitucijos keitimo įstatymo projekto *inter alia* tuo, kad keičiama siūlomo konstitucinio teisinio reguliavimo apimtis, siūlomos iš esmės kitokios konstitucinio teisinio reguliavimo priemonės siekiamam tikslui pasiekti, siūloma keisti kitą Konstitucijos nuostatą.

4. Taigi ginčijamo Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo priėmimo aplinkybės rodo, kad svarstant Seime balsavimui buvo pateiktas toks šio įstatymo projektas, kuris iš esmės skyrėsi nuo didesnės kaip 1/4 Seimo narių grupės pateikto įstatymo projekto; tokį iš esmės pakeistą įstatymo projektą Seimui pateikė ne kuris nors iš Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nurodytų sumanymo keisti Konstituciją subjektų, o Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkas šiam komitetui pritarus. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad priimant ginčijamą Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymą nepaisyta iš Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalies kylančio draudimo Seimo struktūriniais padaliniais ir atskiriais Seimo nariams teikti Seimui svarstyti Konstitucijos keitimo įstatymo projektą, kuris iš esmės skirtųsi nuo ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės pateikto Konstitucijos keitimo įstatymo projekto.

5. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal priėmimo tvarką prieštarauja Konstitucijos 147 straipsnio 1 daliai.

Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas netirs, ar Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal priėmimo tvarką neprieštarauja Konstitucijos 69 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

VI

Dėl Seimo statuto 170 straipsnio (2012 m. kovo 15 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 147 straipsnio 1 daliai.

1. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog jis, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja įstatymo, kurio atitikties Konstitucijai pareiškėjas neginčija, nuostatos, kuriomis yra įsiterpiama į ginčijamo įstatymo reguliuojamus santykius, privalo tai konstatuoti. *Mutatis mutandis* tai taikytina ir teisės akto – Seimo statuto – nuostatų, reguliuojančių ginčijamo įstatymo priėmimo tvarką, atžvilgiu.

2. Aiškinant Seimo statuto 170 straipsnyje (2012 m. kovo 15 d. redakcija) „Konstitucijos keitimo įstatymų projektų pateikimo ir svarstymo ypatumai“ nustatytą teisinį reguliavimą kartu su nustatytu 168 straipsnio (2012 m. kovo 15 d. redakcija) 2 dalyje, minėta, kad būtent Seimo statuto 170 straipsnyje (2012 m. kovo 15 d. redakcija) yra nustatyti Konstitucijos keitimo įstatymų projektų pateikimo ir svarstymo ypatumai; tiek, kiek tokie ypatumai nenustatyti, Konstitucijos keitimo įstatymų projektai turi būti pateikiami ir svarstomi Seime tokia pačia tvarka, kaip ir kitų įstatymų projektai.

Iš šiai konstitucinės justicijos bylai reikšmingų Seimo statuto 170 straipsnyje (2012 m. kovo 15 d. redakcija) nustatytų Konstitucijos keitimo įstatymų projektų svarstymo ypatumų pažymėtinas tas, kad pagrindinis Konstitucijos keitimo įstatymų projektus svarstantis komitetas yra Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas (170 straipsnio 4 dalis); minėta, kad šiame straipsnyje nenustatyta jokių reikalavimų, susijusių su šio komiteto priimamų sprendimų dėl Konstitucijos keitimo įstatymų projektų turiniu. Taigi pagal tokį teisinį reguliavimą Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui, kaip pagrindiniam Konstitucijos keitimo įstatymo projektą svarstančiam komitetui, nustatyti Seimo statuto 150 straipsnio 1 dalyje numatyti bendrieji pagrindinio komiteto įgaliojimai priimti sprendimus dėl įstatymų projektų, *inter alia* pagal Seimo statuto 150 straipsnio 1 dalies 1 punktą priimti sprendimą pritarti komiteto patobulintam įstatymo projektui, t. y. *inter alia* iš esmės pakeisti Konstitucijos keitimo įstatymo projekto, kurį pateikė Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje numatyti sumanymo keisti Konstituciją subjektai (*inter alia* 1/4 Seimo narių grupė), turinį.

3. Minėta, kad iš Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalies kyla draudimas svarstant Seime iš esmės pakeisti ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų pateikto Konstitucijos keitimo įstatymo projekto turinį; pagal Konstituciją Seimo struktūriniai padaliniai, *inter alia* komitetai, taip pat atskiri Seimo nariai neturi teisės pateikti Seimui svarstyti Konstitucijos keitimo įstatymo projekto, kuris iš esmės skirtųsi nuo ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės pateikto Konstitucijos keitimo įstatymo projekto *inter alia* tuo, kad keičiama

siūlomo konstitucinio teisinio reguliavimo apimtis, siūlomos iš esmės kitokios konstitucinio teisinio reguliavimo priemonės siekiamam tikslui pasiekti, siūloma keisti kitą Konstitucijos nuostatą.

4. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog teisės spraga, *inter alia* legislatyvinė omisija, visuomet reiškia, kad atitinkamų visuomeninių santykių teisinis reguliavimas apskritai nei eksplicitiškai, nei implicitiškai nėra nustatytas nei tam tikrame teisės akte (jo dalyje), nei kuriuose nors kituose teisės aktuose, tačiau poreikis tuos visuomeninius santykius teisiškai sureguliuoti yra, o legislatyvinės omisijos atveju tas teisinis reguliavimas turi būti nustatytas būtent tame teisės akte (būtent toje jo dalyje), nes to reikalauja kuris nors aukštesnės galios teisės aktas, *inter alia* pati Konstitucija.

5. Minėta, kad būtent Seimo statuto 170 straipsnyje (2012 m. kovo 15 d. redakcija) yra nustatyti Konstitucijos keitimo įstatymų projektų pateikimo ir svarstymo ypatumai.

Minėta ir tai, kad Seimo statuto 170 straipsnyje (2012 m. kovo 15 d. redakcija) „Konstitucijos keitimo įstatymų projektų pateikimo ir svarstymo ypatumai“ nėra nustatyta jokių reikalavimų, kokius sprendimus dėl Konstitucijos keitimo įstatymo projekto po svarstymo gali priimti Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas, kaip pagrindinis šį projektą svarstantis komitetas, taip pat nenustatyta jokių apribojimų pateikti pirmajam balsavimui kitokį Konstitucijos keitimo įstatymo projekto tekstą, nei pateikė Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyti Konstitucijos keitimo sumanymo subjektai (*inter alia* 1/4 Seimo narių grupė). Taigi tokiu teisiniu reguliavimu sudarytos prielaidos svarstant Seime Konstitucijos keitimo įstatymo projektą Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nenumatytiems subjektams pateikti Seimui *inter alia* tokį Konstitucijos keitimo įstatymo projektą, kuris iš esmės skirtųsi nuo to, kurį pateikė Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatyti sumanymo keisti Konstituciją subjektai.

6. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad, Seimo statuto 170 straipsnyje (2012 m. kovo 15 d. redakcija) „Konstitucijos keitimo įstatymų projektų pateikimo ir svarstymo ypatumai“ nenustačius draudimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui iš esmės keisti Konstitucijos keitimo įstatymo projektą, pateiktą Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatytų sumanymo keisti Konstituciją subjektų, ir nenustačius draudimo pateikti pirmajam balsavimui iš esmės pakeistą Konstitucijos keitimo įstatymo projekto tekstą, nepaisyta iš Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalies kylančio draudimo svarstant Seime iš esmės pakeisti ne mažesnės kaip 1/4 visų Seimo narių grupės arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų pateikto Konstitucijos keitimo įstatymo projekto turinį.

7. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Seimo statuto 170 straipsnis (2012 m. kovo 15 d. redakcija) tiek, kiek jame nenustatytas draudimas Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui iš esmės keisti Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatytų sumanymo keisti Konstituciją subjektų pateiktą Konstitucijos keitimo įstatymo projektą, taip pat nenustatytas draudimas pateikti pirmajam balsavimui iš esmės pakeistą Konstitucijos keitimo įstatymo projekto tekstą, prieštarauja Konstitucijos 147 straipsnio 1 daliai.

VII

1. Pagal Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai.

2. Šioje konstitucinės justicijos byloje konstatuota, kad Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas pagal priėmimo tvarką prieštarauja Konstitucijos 147 straipsnio 1 daliai. Tai reiškia, kad nuo šio nutarimo oficialaus paskelbimo dienos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas, *inter alia* Konstitucijos 125 straipsnio 2 dalis, negalės būti taikomas.

3. Atsižvelgiant į visuminį konstitucinį teisinį reguliavimą, *inter alia* konstitucinį Lietuvos banko statusą, pabrėžtina, kad Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymo pripažinimas prieštaraujančiu Konstitucijai nereiškia, kad įsigalioja Konstitucijos 125 straipsnio redakcija, galiojusi iki šio įstatymo įsigaliojimo. Taigi pažymėtina, kad Konstitucijoje nenustatyta išimtinė Lietuvos banko pinigų emisijos teisė.

4. Minėta, jog pati Konstitucijos, kaip aukščiausios teisinės galios akto, prigimtis, konstitucingumo idėja suponuoja tai, kad Konstitucijoje negali būti ir nėra spragų ar vidinių prieštaravimų. Taigi oficialiai paskelbus šį Konstitucinio Teismo nutarimą jokia spraga ar vidinis prieštaravimas Konstitucijoje neatsiras.

Minėta ir tai, kad Konstitucijos 67 straipsnio 2 punkte nustatyti Seimo įgaliojimai leisti įstatymus; taigi iš šios Konstitucijos nuostatos kyla Seimo įgaliojimas įstatymu reguliuoti Lietuvos banko veiklą, *inter alia* Lietuvos banko organizavimo tvarką ir įgaliojimus, Lietuvos banko valdybos pirmininko statusą ir jo atleidimo pagrindus.

Taip pat minėta, kad Konstitucijos 67 straipsnio 11 punkto, 84 straipsnio 13 punkto nuostatos suponuoja tokią Lietuvos banko valdybos pirmininko skyrimo ir atleidimo tvarką, pagal kurią Lietuvos banko valdybos pirmininką skiria ir atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu.

5. Pabrėžtina, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas Lietuvos banko veiklą, *inter alia* Lietuvos banko organizavimo tvarką ir įgaliojimus, Lietuvos banko valdybos pirmininko statusą ir jo atleidimo pagrindus, yra saistomas Konstitucijos.

Įstatymų leidėjas turi paisyti Lietuvos banko konstitucinio statuso, pagal kurį Lietuvos banko kompetencijos dalis yra patikėta ECB ir Lietuvos bankas yra sudedamoji ECBS dalis. Šiame kontekste pažymėtina, kad toks Lietuvos banko konstitucinis statusas suponuoja jo kompetencijos pinigų politikos srityje patikėjimą ECB, atitinkamas Lietuvos banko ir jo valdybos pirmininko instituto nepriklausomumo garantijas; kaip minėta, Konstitucijoje nenustatyta išimtinė Lietuvos banko pinigų emisijos teisė.

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad įstatymų leidėjas *inter alia* turi nustatyti tik tokius Lietuvos banko valdybos pirmininko atleidimo nepasibaigus įstatymo nustatytam jo įgaliojimų laikui pagrindus, kurie būtų susiję su šioms pareigoms eiti įstatymo nustatytų reikalavimų neatitiktimi ar sunkaus nusižengimo padarymu, taip pat turi nustatyti tokį

teisinį reguliavimą, pagal kurį Lietuvos bankas nuo euro įvedimo Lietuvos Respublikoje dienos neturėtų išimtinės pinigų emisijos teisės.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos 125 straipsnio pakeitimo įstatymas (2006 m. balandžio 25 d. redakcija; Žin., 2006, Nr. 48-1701) pagal priėmimo tvarką prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 147 straipsnio 1 daliai.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo statuto 170 straipsnis (2012 m. kovo 15 d. redakcija; Žin., 2012, Nr. 34-1626) tiek, kiek jame nenustatytas draudimas Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui iš esmės keisti Konstitucijos 147 straipsnio 1 dalyje nustatytą sumanymą keisti Konstituciją subjektų pateiktą Konstitucijos keitimo įstatymo projektą, taip pat nenustatytas draudimas pateikti pirmajam balsavimui iš esmės pakeistą Konstitucijos keitimo įstatymo projekto tekstą, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 147 straipsnio 1 daliai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Toma Birmontienė

Pranas Kuconis

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Ramutė Ruškytė

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Romualdas Kęstutis Urbaitis

Dainius Žalimas